

Chulalongkorn University
Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2023

**ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวติ-เจ้าพระยา-แม่โขง: กรณีศึกษาไทย -
กัมพูชา**

อียพัชร เหล่าสมขัติ
คณะรัฐศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

 Part of the [International Relations Commons](#)

Recommended Citation

เหล่าสมขัติ, อียพัชร, "ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวติ-เจ้าพระยา-แม่โขง: กรณีศึกษาไทย - กัมพูชา" (2023). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 10651. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/10651>

This Independent Study is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง:
กรณีศึกษาไทย - กัมพูชา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566

AYEYAWADY-CHAO PHRAYA-MEKONG ECONOMIC COOPERATION STRATEGY:
CASE STUDIES OF THAILAND AND CAMBODIA

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations
Department of International Relations
Faculty Of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อสารนิพนธ์	ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง: กรณีศึกษาไทย - กัมพูชา
โดย	ว่าที่ ร.ต.ท.ปิยพัชร เหล่าสมบัติ
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุษบาร์ตัน

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้ยื่นสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

.....	ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุกุทธิกุล)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุษบาร์ตัน)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ)	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

6380092124 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy, ACMECS,
The international relationship between Thailand and Cambodia

Piyhapat Laosombut : AYEYAWADY-CHAO PHRAYA-MEKONG ECONOMIC COOPERATION
STRATEGY: CASE STUDIES OF THAILAND AND CAMBODIA. Advisor: Asst. Prof. Pongphisoot
Busbarat, Ph.D.

This independent study aimed to examine the efficiency of Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy (ACMECS) between Thailand and Cambodia through the implementation of various projects under the ACMECS framework that have been ongoing and are likely to have an effect on the relationship between the two countries. Due to the fact that Thailand and Cambodia have maintained a longtime relationship along their shared borders, consequently, the histories, cultures, religions, and ways of life of the people of both countries are similar. As a result, Thai and Cambodian people embrace powerful ties in terms of trade, investment, and tourism. Furthermore, Thailand and Cambodia have a cooperation framework or strategies in place to strengthen economic relations. The author utilized the Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy (ACMECS) as a case study in this independent investigation. Under the leadership of Prime Minister Thaksin Shinawatra, Thailand was the pioneer in establishing ACMECS. After era-specific changes in government and prime ministerial leadership persisted until the administration of General Prayut Chan-o-cha, the foreign policy objectives of Thailand experienced a change during this period. Therefore, the author was intrigued to investigate a variety of Thailand-Cambodia projects under the ACMECS framework. This helped to find out which projects are presently ongoing and are anticipated to impact the international relationship between Thailand and Cambodia. The author conducted an extensive review and analysis of related documents, reports, theses, news, and academic articles in order to collect and analyze all the obtained data. According to the findings of the study, both Cambodia and Thailand have given prominence to the ACMECS framework, which consists of continuing implementations of concrete projects that have accomplished their objectives.

Field of Study: International Relations

Student's Signature

Academic Year: 2023

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่องยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง: กรณีศึกษา ไทย-กัมพูชา สามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความอนุเคราะห์และสนับสนุนอย่างดียิ่งจาก ผศ.ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุษบาร์ตัน อาจารย์ที่ปรึกษา รวมถึง ผศ.ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล และ รศ.ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ความรู้ ข้อคิด ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนกระทั่งสารนิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยดี ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาและความทุ่มเทเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แนวคิด และคำแนะนำ ตลอดการศึกษาที่ผ่านมา

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิต หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาค ข. ปีการศึกษา ๒๕๖๕ ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณครอบครัวของข้าพเจ้า ที่คอยให้กำลังใจ รวมถึงขอขอบคุณทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่มีได้กล่าวมาแล้ว ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สารนิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีความสนใจจะศึกษาต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....1	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....1	1
1.2 คำถามวิจัย.....4	4
1.3 วัตถุประสงค์.....4	4
1.4 ข้อถกเถียง/สมมติฐาน.....4	4
1.5 การทบทวนวรรณกรรม.....4	4
1.6 กรอบการวิเคราะห์.....8	8
1.7 การออกแบบการวิจัย.....11	11
1.8 การแบ่งบทการนำเสนอ.....11	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....12	12
1. แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย – กัมพูชา.....12	12
2. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย-กัมพูชา.....15	15
บทที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง.....18	18
ภูมิหลัง.....18	18
โครงการที่สำคัญภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS.....19	19
กลไกการทำงาน.....20	20
การประชุมระดับผู้นำ ACMECS และประเด็นที่สำคัญ.....21	21

ความคืบหน้าของสาขาความร่วมมือต่าง ๆ.....	24
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	27
โครงการภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS ระหว่างไทย-กัมพูชา.....	28
บทที่ 5 ผลการศึกษาค้นคว้า.....	37
สรุปผลการวิจัย	38
อภิปรายผลการวิจัย	39
ข้อเสนอแนะ	39
บรรณานุกรม.....	40
ประวัติผู้เขียน.....	44

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยกับกัมพูชา เป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ และมีหลากหลายเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความกระทบกระทั่งระหว่างไทย-กัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ภายในหรือปัญหาเขตแดน จนกัมพูชาต้องประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยถึง 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อ ค.ศ.1958 โดยได้สถาปนากลับคืนเมื่อ ค.ศ.1959 และครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ.1961 โดยได้สถาปนาความสัมพันธ์กลับคืนในปี ค.ศ.1966 โดยทั้ง 2 กรณีมีสาเหตุจากข้อพิพาทเรื่องเขาพระวิหาร สำหรับประเทศไทยกับกัมพูชามีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และรูปแบบการดำรงชีวิตของประชาชนที่คล้ายคลึงกัน ด้วยความที่ประเทศไทยกับกัมพูชามีแนวเขตแดนทางบกยาวติดต่อกัน 798 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ สระแก้ว จันทบุรี และตราด ของไทย ซึ่งติดต่อกับพื้นที่จังหวัดเสียมราฐ พระวิหาร อุดรเม็ชัย บันทายศรี พระตะบอง ไพลิน และเกาะกง ของกัมพูชา (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ, 2011) ประชาชนบริเวณตามแนวชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชามีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเป็นจำนวนมาก ทำให้ในทางเศรษฐกิจ ไทยกับกัมพูชามีความสัมพันธ์ด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี¹

สำหรับไทยกับกัมพูชา ได้มีกรอบความร่วมมือหรือยุทธศาสตร์ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมกันในด้านเศรษฐกิจ อย่างสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (ASEAN) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 1967 ณ กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรความร่วมมือระดับภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความมั่นคงทางการเมือง การเจริญเติบโตทางการค้าและทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการพัฒนาทางสังคมของประเทศสมาชิก แรกเริ่ม อาเซียนประกอบด้วย 5 ประเทศคือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาได้ขยายจำนวนประเทศสมาชิกเป็น 10 ประเทศโดยมีกัมพูชาเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วย อาเซียนมีพัฒนาการต่อเนื่องมาเป็นลำดับ โดยเริ่มต้นจากความร่วมมือด้านความมั่นคงเป็นส่วนใหญ่ โดยไทยกับกัมพูชายังเป็นสมาชิกของ โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) ซึ่งมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB: Asian Development Bank) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก โดยมีสมาชิกทั้งหมด 6 ประเทศ ประกอบด้วย ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) ตั้งแต่ปี 1992

¹ อิศระ ว่องกุศลกิจ, “การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน”, การค้าชายแดน, ฉบับที่ 4 (2015): 12.

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก² โดยโครงการพัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมือ GMS ในปัจจุบันส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา และสะพานข้ามแม่น้ำโขงตามแนวพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจที่สำคัญ 3 แนว คือ แนวเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridors), แนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) และแนวใต้ (Southern Economic Corridor)³ อีกความร่วมมือหนึ่งคือกรอบความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้าง ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม ไทย และจีน กรอบความร่วมมือนี้เป็นข้อริเริ่มของไทยเมื่อปี 2012 ที่ประสงค์จะพัฒนากรอบความร่วมมือในเขตเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขง โดยเน้นให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมกระบวนการพัฒนาอาเซียน ซึ่งประเทศสมาชิกได้หารือร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนากรอบความร่วมมือดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และได้ประกาศจัดตั้งอย่างเป็นทางการในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศแม่โขง-ล้านช้าง ครั้งที่ 1 ในเดือนพฤศจิกายน 2015 การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศแม่โขง – ล้านช้าง (Mekong - Lancang Cooperation Foreign Ministers' Meeting) จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี และการประชุมสุดยอดแม่โขง – ล้านช้าง (Mekong - Lancang Cooperation Leaders' Meeting) จัดขึ้นเป็นประจำทุก 2 ปี โดยมีกระทรวงต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลัก โดยแนวทางความร่วมมือของกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง ครอบคลุม 3 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ 3 เสาหลักอาเซียน⁴ สืบเนื่องจากการก่อตั้งภูมิภาคอาเซียนนั้น หลังจากภูมิภาคอาเซียนมีความมั่นคงทางการเมืองมากขึ้น อาเซียนจึงเปลี่ยนความสนใจมาเน้นที่เรื่องเศรษฐกิจ และเป็นที่มาของการจัดตั้ง "ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน" (ASEAN Economic Community: AEC) ในปี 2017 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ไทยได้ส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคเพื่อพัฒนาลุ่มน้ำโขง ซึ่งมีกัมพูชาเป็นส่วนหนึ่ง ผ่านกลไกความร่วมมือต่างๆ

² กระทรวงการต่างประเทศ, โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง Greater Mekong Subregion (GMS) (ออนไลน์), 2012. แหล่งที่มา <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c306000a35f?cate=5d5bcb4e15e39c3060006872>.

³ สัมภาษณ์ ทศวิทย์ เกียรติทัตต์, ศูนย์ประชาคมอาเซียนของรัฐสภา, สิงหาคม 2020.

⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย, สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (ASEAN) (ออนไลน์). แหล่งที่มา <https://www.bot.or.th/th/our-roles/international-cooperation/regionalfora/asean.html>.

โดยไทยก็ได้ริเริ่มที่จะเข้าไปเป็นตัวแสดงสำคัญในการพัฒนาลุ่มน้ำโขง โดยริเริ่มก่อตั้ง ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) เป็นกรอบความร่วมมือหนึ่งของภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อปี ค.ศ.2003 ผู้ริเริ่มคือ นายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของประเทศไทยในขณะนั้น ประกอบด้วยประเทศสมาชิก ๕ ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า กัมพูชา เวียดนาม และลาว ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและเป็นสมาชิกของอาเซียน โดย ACMECS มีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศสมาชิก โดยใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของประเทศสมาชิกเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล เป็นการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตาม แนวชายแดน อำนาจความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ สร้างโอกาสการจ้างงานและลดความแตกต่างของรายได้ของประชาชนในประเทศ สมาชิก และส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่งคั่งร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับ กิจกรรมใน 8 สาขาความร่วมมือหลัก ได้แก่ การอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน ความร่วมมือด้านการเกษตร ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมและพลังงาน การเชื่อมโยงการคมนาคม ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านสาธารณสุขและความร่วมมือ ด้านสิ่งแวดล้อม⁵

จากข้อมูลดังกล่าวมา ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องกรอบความร่วมมือ ACMECS โดย ยกกรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา ขึ้นมา เพราะในช่วงที่กรอบ ACMECS ก่อตั้งขึ้นซึ่ง ตรงกับช่วงรัฐบาลของ นายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีขณะนั้น แสดงให้เห็นว่าไทยได้มีความ พยายามที่จะเข้าไปมีความสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาครวมถึงกัมพูชาด้วย ผ่านความร่วมมือ พหุภาคีแบบจำกัดสมาชิก (Minilateral) ซึ่งไทยพยายามเข้าไปเป็นตัวแสดงสำคัญโดยก่อตั้ง ACMECS ขึ้นมา และหลังจากได้มีการปรับเปลี่ยนรัฐบาล เปลี่ยนนายกรัฐมนตรีอีกหลายครั้ง ซึ่งก็ ทำให้ความมุ่งหมายของนโยบายต่างประเทศก็ย่อมเปลี่ยนไป จนถึงรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีซึ่งมาจากการเป็นคณะรัฐประหารและมีแนวคิดที่ตรงข้ามกับนายทักษิณฯ ผู้ก่อตั้งกรอบ ACMECS และในช่วงแรกของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ฯ นั้นมีแนวโน้มจะละเลยกรอบ ACMECS ไป แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมใจ ACMECS ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง และในการประชุม ระดับผู้นำครั้งที่ 9 ของ ACMECS ในปี 2020 ซึ่งกัมพูชาเป็นเจ้าภาพ ไทยโดยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ฯ ได้ให้การสนับสนุนในการจัดท้าวัดขึ้นต้านโควิด-19 ดังนั้นกรอบ ACMECS ในแนวคิดของผู้นำของ

⁵ ภูวิน บุนยะเวชชิวิน และกตมน เทพสีดา, “ไทยกับการก่อตั้ง ACMECS: ทฤษฎีรัฐที่อาจเป็นผู้นำภูมิภาค,” (กองทุนวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2014).

ไทยในปัจจุบันและการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกรอบ ACMECS ในปัจจุบันนี้จึงเป็นที่น่าศึกษา และกรอบ ACMECS เป็นกรอบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างกัน เป็นการสร้างความเป็นภูมิภาคนิยม ที่ประเทศเล็กๆ ร่วมมือกันสนับสนุนเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และทำลายพรมแดนระหว่างกันเพื่อให้เกิดการพึ่งพากันและกัน โดยไทยและกัมพูชาต่างเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญ มีเขตแดนติดกัน มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายแดน ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงต้องการศึกษาว่าโครงการต่างๆ ระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้ ACMECS นี้มีโครงการใดที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และน่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย-กัมพูชา

1.2 คำถามวิจัย

โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา มีโครงการที่มีการดำเนินการต่อเนื่องและน่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย-กัมพูชา หรือไม่อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ผ่านโครงการต่างๆ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา ที่ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและน่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-กัมพูชา

1.4 ข้อถกเถียง/สมมติฐาน

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า หลังจากที่ไทย-กัมพูชาเข้าร่วมยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ได้มีนโยบายและโครงการที่ทำให้เศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะกัมพูชาเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย และเป้าหมายหลักของ ACMECS เพื่อยกระดับพัฒนาเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดน ทำให้การค้าชายแดนที่ขยายตัวขึ้นในทุกๆ ปี

1.5 การทบทวนวรรณกรรม

เนื่องจากการศึกษาสารนิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS การทบทวนวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดการริเริ่ม ACMECS พัฒนาการของนโยบาย ACMECS ในช่วงเวลาต่างๆ รูปแบบความสัมพันธ์

ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา ไปจนถึง ยุทธศาสตร์ ACMECS ได้พัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชาอย่างไร โดยจำแนกวรรณกรรมออกเป็น 2 หมวด คือ

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง

โดยได้สำรวจวรรณกรรมในช่วงเวลาดังตั้งปี ค.ศ.2000 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่จะมีการริเริ่ม ACMECS ขึ้น เป็นต้นมา

สำหรับหมวดวรรณกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา **ชิตพล ชัยมะตัน และศรุตี สกุลรัตน์** ได้อธิบายเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 – 2014 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตต่อเนื่อง โดยแบ่งได้เป็น 4 ช่วง ช่วงที่ 1 นับแต่ปี ค.ศ.1988 – 1991 เป็นนโยบายเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงมั่นคงของรัฐซึ่งนำมาปรับใช้กับปัญหาชายแดน ช่วงที่ 2 นับแต่ปี ค.ศ.1992 – 2002 เป็นการปรับแนวคิดจากนโยบายการค้าชายแดนสู่แนวคิดความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในระดับพหุภาคีและทวิภาคี ภายใต้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน และโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง (GMS) เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศสมาชิกและส่งเสริมด้านการค้า การลงทุน และการค้าชายแดน ช่วงที่ 3 ปี ค.ศ.2003 – 2009 มีการผลักดันให้การค้าชายแดนระหว่างไทยกับ กัมพูชาเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นนโยบายด้านการค้าชายแดนภายใต้กรอบ ACMECS และช่วงที่ 4 ปี ค.ศ.2010 – 2014 เป็นนโยบายการค้าชายแดนเชื่อมโยงกับอาเซียนเพื่อยกระดับพัฒนาการค้าชายแดนเพื่อให้พร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และด้านของผลกระทบจากนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ส่งผลต่อพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ผลกระทบด้านบวก คือ ช่วยแก้ไขปัญหาสงครามและสร้างสันติภาพเกิดขึ้นตามแนวชายแดน ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ ก่อให้เกิดปัญหา ยาเสพติด ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ และปัญหาการค้ามนุษย์ เป็นต้น⁶ ประกอบกับ **อำพา แก้วก่าง** ที่อธิบายว่า ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของไทย-กัมพูชา แม้ประชาชนตามแนวชายแดนของทั้งสองพื้นที่จะมีประวัติศาสตร์การพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกันมายาวนาน แต่ช่องว่างระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของสองประเทศยังคงมีอยู่ ความแตกต่างในสถานะทางเศรษฐกิจนี้ทำให้เกิดปัญหาตามมา ส่วนด้านผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ด้านการลงทุน การลงทุนที่มีศักยภาพสูงในฝั่งกัมพูชา คือ การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร และด้วยกัมพูชามีแนวคิดที่จะพัฒนาในเขตพื้นที่ชายแดนฝั่งที่ติดกับประเทศไทยในรูปแบบการส่งเสริมทางเศรษฐกิจต่อกัน ซึ่งในอดีตมีนักลงทุนไทยได้เข้าไปลงทุนทำการเกษตรในกัมพูชาเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากช่วงหลังไทยได้

⁶ ชิตพล ชัยมะตัน และศรุตี สกุลรัตน์, “นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชากับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว,” *วารสารราชพฤกษ์* ปีที่ 13, ฉบับที่ 2 (2015): 78.

มีนโยบายอุดหนุนสินค้าเกษตรหลายประเภท ทำให้มีการจำกัดสินค้านำเข้า ช่วงต้นปี ค.ศ.2012 เป็นต้นมา การส่งสินค้าจำพวกมันสำปะหลังเข้ามาไทยเกิดปัญหา เพราะไทยได้มีการจัดตั้งโครงการรับจำนำมันสำปะหลัง ทำให้การลงทุนในกัมพูชาเริ่มไม่ได้รับความสนใจ แต่พื้นที่ชายแดนฝั่งกัมพูชาก็ยังคงมีนักลงทุนไทยบางส่วนที่ยังคงเข้าไปลงทุนทำเกี่ยวกับปุ๋ยหรืออาหารเลี้ยงสัตว์ เพราะมีวัตถุดิบทางการเกษตรค่อนข้างมากและอุดมสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ **ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ พันประสิทธิ์** อธิบายว่า ด้านโอกาสของธุรกิจท่องเที่ยวไทยสู่กัมพูชา ธุรกิจท่องเที่ยวไทยไปกัมพูชา หลังภาวะสงครามไทย-อิรัก และการระบาดของโรคซาร์ส ปริมาณของนักท่องเที่ยวลดลงมากกว่าร้อยละ 50 เหตุการณ์เหล่านี้เป็นผลกระทบชั่วคราว ปัจจุบันเกิดการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วเพราะแรงดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจากสมบัติล้ำค่าของปราสาทนครวัด สิ่งมหัศจรรย์ของโลก และโบราณสถานอีกมากมายของกัมพูชา ที่สวยงามและดึงดูดนักท่องเที่ยว และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร สถานบันเทิง บ่อนกาสิโน และธุรกิจขนส่งซึ่งมีชาวไทยไปลงทุนไว้ในจังหวัดเสียมราฐก็เริ่มมีมากขึ้น รวมถึงไทย ที่มีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาในแต่ละจังหวัดที่ติดชายแดนกัมพูชา เช่น สระแก้วเป็นที่ที่มีค่าใช้จ่ายสินค้าและบริการถูก สุรินทร์กับศรีสะเกษมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ บุรีรัมย์มีแหล่งโบราณคดีที่น่าสนใจ เป็นต้น และตลาดการค้าชายแดนที่มีการอนุรักษ์วิถีชุมชนท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น⁷ นอกจากนี้ **อิสระ ว่องกุศลกิจ** ได้อธิบายว่า ประเทศกัมพูชาถือเป็นหนึ่งในประเทศเพื่อนบ้านที่มีศักยภาพสูง และโอกาสทางการค้าการลงทุนอย่างมหาศาล เนื่องจากมีจุดเด่นสำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะเป็นฐานการผลิตสินค้า เป็นต้น กัมพูชายังมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกสินค้าและบริการ การเข้าร่วมเจรจาการค้าเสรีเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุน รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมการลงทุน ดังนั้น เมื่อธุรกิจจากต่างประเทศได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุน จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ฯ เป็นเวลา 8 ปี และสามารถโอนเงินกลับประเทศได้ทั้งหมด และเสียภาษีหัก ฌ ที่จ่ายเพียง 1%⁸

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง **ปารณีย์ คล้าย-สุบรรณ** อธิบายว่า เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดระยะเวลา นับแต่การสิ้นสุดสงครามเย็นกระทั่งถึงการจัดตั้ง ACMECS นั้น ความสัมพันธ์โดยทั่วไปมีสภาพค่อนข้างราบรื่นแต่ก็มีความขัดแย้งปะทุขึ้นเป็นระยะๆ สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อกันที่แฝงอยู่ลึกๆ ในความสัมพันธ์ ซึ่งที่มาของความขัดแย้งนั้น หากพิจารณาในมุมมอง

⁷ สุเทพ พันประสิทธิ์, “กลยุทธ์การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชา,” *สุทธิปริทัศน์* ปีที่ 19, ฉบับที่ 57 (2005): 16-27.

⁸ อิสระ ว่องกุศลกิจ, “การค้าการลงทุนไทย-เพื่อนบ้าน,” *การค้าชายแดน*, ฉบับที่ 4 (2015): 12.

เศรษฐกิจ คือ การเข้าไปลงทุนและแสวงหาทรัพยากรของไทยในประเทศเพื่อนบ้านในยุคเฟื่องฟูทางการค้า ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านห่างออกจากกันไปเรื่อยๆ จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาที่เรื้อรังในความสัมพันธ์ เช่น แรงงานต่างด้าว ยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้นการจัดตั้ง ACMECS ซึ่งมีหลักการที่มุ่งลดช่องว่างของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและโครงสร้างที่เอื้ออำนวยให้ประเทศสมาชิกสามารถเข้ามาร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในเชิงเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเองและการเป็นหุ้นส่วนซึ่งกันและกัน⁹ ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ **สุกรี คลองวิธี** ว่า ในสมัยรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร (ค.ศ.2001 - 2006) รัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ได้แถลงนโยบายเกี่ยวกับการเสริมสร้างกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ความสนใจด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และทำให้ความร่วมมือเกิดประโยชน์ต่อภูมิภาคใกล้เคียง สนับสนุนนโยบายการค้าเสรีของเขตการค้าเสรีอาเซียน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของประเทศในภูมิภาค ด้วยการนี้ กรอบความร่วมมือ ACMECS จึงได้ถูกก่อตั้งขึ้น รัฐบาลให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านค่อนข้างมาก โดยนายกรัฐมนตรีก็ได้เดินทางเยือนประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นมาเลเซีย พม่า กัมพูชา ทำให้ไทยกลายเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านที่เข้มแข็งต่อเนื่องมานับแต่สิ้นสุดยุคสงครามเย็น และเป็นประเทศผู้มีบทบาทให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจ¹⁰ สำหรับผลลัพธ์นั้น **เยาวนุช บริสุทธิ-พงศากุล** อธิบายว่า นับแต่จัดตั้งกรอบความร่วมมือ ACMECS จนถึงปัจจุบัน (ค.ศ.2012) จะเห็นได้ว่า โครงการความร่วมมือในด้านต่างๆ ภายใต้ ACMECS ได้ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างถนนที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างกันได้สะดวกมากยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อต่อการค้าการลงทุนมากขึ้น การแลกเปลี่ยนการเยือนของคณะผู้แทนทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก ก่อให้เกิดการค้าการลงทุนระหว่างกันมากขึ้นซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย และยังสร้างความเข้มแข็งทุกๆ ด้านของภูมิภาคนี้¹¹

หากวิเคราะห์ตามทฤษฎีรัฐที่อาจเป็นผู้นำภูมิภาค ประกอบกับการก่อตั้งกรอบความร่วมมือ ACMECS **ภูวิน บุนนยะเวชชีวิน และกตมน เทพสีดา** อธิบายว่า การวิเคราะห์แนวความคิดของรัฐ

⁹ ปารณีย์ คล้ายสุบรรณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านสมัยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร พ.ศ.2544 – 2547,” (ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2006).

¹⁰ สุกรี คลองวิธี, “กระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยภายใต้กรอบความร่วมมือการพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย,” (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2015).

¹¹ เยาวนุช บริสุทธิพงศากุล กรมการค้าต่างประเทศ, **ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง** (ออนไลน์), 2012. แหล่งที่มา <https://www.dft.go.th/Portals/3/Users/017/17/17/ACMECS.PDF>.

ผู้เสนอมีความสำคัญ เพราะรัฐผู้เสนอและรัฐสมาชิกผู้ริเริ่มตัดสินใจเรื่องการออกแบบสถาบัน (Institutional design) เช่น การตัดสินใจ ขอบข่ายของความร่วมมือ เป็นต้น แต่เหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การเป็นรัฐผู้เป็นเจ้า (Hegemon) คือ รัฐผู้เสนอโครงการมักจะใช้การก่อตั้งโครงการเป็นเครื่องมือเพื่อให้รัฐของตนเป็นผู้นำ (Leading position) ของภูมิภาคหรือประชาคม ความต้องการดำรงตำแหน่งผู้นำหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจในบรรดาสมาชิก แต่ภายใต้กรอบของอาเซียนซึ่งมีรัฐสมาชิกที่มีอำนาจเหนือกว่าไทยอยู่ด้วย ทำให้ไทยไม่สามารถดำรงตำแหน่งรัฐผู้นำกรอบภูมิภาคได้ ไทยจึงมีแนวคิดที่จะเสนอก่อตั้งกรอบภูมิภาคใหม่ที่มีขนาดเล็ก และได้กำหนดประเทศที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกภาพก่อตั้ง โดยแยกรัฐที่มีอำนาจสูงกว่าหรือรัฐที่มีความเจริญมากกว่าภายในกรอบเดิมออกไป เพื่อให้ไทยสามารถดำรงตำแหน่งผู้นำของกรอบความร่วมมือนี้ได้ เหตุนี้ ACMECS จึงเป็นกลุ่มภูมิภาคนิยมทางการทูตที่ไทยต้องการเป็นศูนย์กลางใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาสถานะการเป็นผู้นำของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง¹²

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนาวรรณกรรมเหล่านั้นใช้ประกอบการวิเคราะห์นโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา โดยมองผ่านกรอบความร่วมมือ ACMECS ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้า การลงทุน การนำเข้า-ส่งออก เรื่องการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์พัฒนาการทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา และทำให้เข้าใจมากขึ้นว่า หลังจากที่ไทย-กัมพูชาเข้าร่วมกรอบความร่วมมือ ACMECS มีนโยบายที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชาหรือไม่

1.6 กรอบการวิเคราะห์

งานวิจัยชิ้นนี้ วิเคราะห์โดยใช้แนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence) คือแนวคิดมองว่าตัวแสดงข้ามชาติ เช่น บริษัทข้ามชาติ องค์กรระหว่างประเทศ องค์กรทางสังคมต่างๆ มีบทบาทต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้นโดยรัฐไม่สามารถควบคุมได้อย่างเด็ดขาด รวมทั้งประเด็นความมั่นคงในแบบเดิมที่คำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ในการดำรงไว้ซึ่งอำนาจแห่งรัฐโดยใช้กำลังทหารก็ไม่ได้เป็นประเด็นหลักของรัฐดังเช่นในอดีต เนื่องจากนโยบายภายในและภายนอกประเทศมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ทำให้โลกเกิดภาวะพึ่งพาซึ่งกันและกัน¹³ โดยการพัฒนาแนวคิด

¹² วิน บุณยะเวชชีวิน, กตมน เทพสีดา, “ไทยกับภูมิภาคนิยมเอเชีย: ศึกษากรณี ACD และ ACMECS,” (กองทุนวิจัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2014).

¹³ Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, *Power and interdependence in World Politics in Transition*, (Paris: UNESCO Headquarters, 1997), 225.

การพึ่งพาอาศัยนี้ เกิดขึ้นจากการตระหนักถึงของนักวิชาการในช่วงปี 1950-1960 ว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่แต่เดิมเน้นในเรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงทางการเมือง ไม่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นได้ในยุคใหม่ ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน มีตัวแสดงที่หลากหลาย และรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมิได้มีรัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบอีกต่อไป จากการเกิดขึ้นมากมายของตัวแสดงในปัจจุบัน เช่น บริษัทข้ามชาติ องค์การระหว่างประเทศ หรือแม้กระทั่งผู้ก่อการร้ายข้ามชาติ โดยในช่วงปี 1970 ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันได้รับการนิยามที่ชัดเจนขึ้น โดยให้ความหมายครอบคลุมถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอื่นที่เกิดขึ้น เช่น บทบาทของตัวแสดงอื่นที่มีใช้รัฐในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ได้มีการให้สมมติฐานว่า การพึ่งพาอาศัยกันนี้ประเทศใดประเทศหนึ่งจะไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้สำเร็จ หากปราศจากความร่วมมือของประเทศอื่น ๆ ร่วมด้วย¹⁴ สำหรับนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงในแนวคิด การพึ่งพาอาศัยกัน(Interdependency Theory)นี้ได้แก่ โรเบิร์ต โอ. โคเฮน และ โจเซฟ เอช. ไน (Robert O. Keohane and Joseph S. Nye) ได้เสนอลักษณะของ แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งมีแนวโน้มให้ความสำคัญในประเด็นเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและสวัสดิการ โดยถือว่าการพึ่งพาอาศัยกันจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อสังคมนั้นๆ กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมและมีการทำให้ทันสมัย ยิ่งกว่านั้นเมื่อกระบวนการดังกล่าวเพิ่มขึ้น วิถีทางที่จะเข้าสู่ตลาดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและรักษาความเจริญทางเศรษฐกิจเอาไว้ เช่น ระบบการค้า (Trade System) เป็นตัวอย่างรูปแบบของ กระบวนการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ โดยหากอัตราส่วนของการค้าต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ขยายตัวขึ้นเท่าไร ย่อมหมายความว่ารัฐพึ่งพากระบวนการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ “การพึ่งพาอาศัยกัน” ยังหมายรวมถึงความรู้สึกซึ้งหรือตอบสนองต่อกัน(Sensitivity) อย่างน้อยในระยะเวลาใดระยะหนึ่ง และคำว่า “การพึ่งพาอาศัยกัน” ยังเป็นไปในลักษณะการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Mutual Dependence) โดยมีสาเหตุจากความจำเป็นของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่มีผลทำให้แต่ละฝ่ายต้องแสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือพึ่งพาระหว่างประเทศซึ่งกันและกัน¹⁵ นอกจากนี้ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ยังได้อธิบายผลที่เกิดขึ้นจากการพึ่งพาอาศัยกันไว้ว่า ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันนี้จะก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ระหว่างประเทศต่างๆ

¹⁴ พงษ์รัตน์ดา บุตรโต, “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา ในช่วง พ.ศ.2544-2547,” (สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2005).

¹⁵ วาริช ราศี, “กรณีศึกษาความร่วมมือไทย-ลาวในด้านวิชาการ (2544-2549): กรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคอีสานของไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2007).

จนเกิดเป็นการพึ่งพาที่ซับซ้อน ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีจนนำไปสู่ความร่วมมือระดับภูมิภาค ซึ่งผลจากการพึ่งพาอาศัยจะก่อให้เกิดผลสำคัญดังต่อไปนี้

1. การพึ่งพาอาศัยจะก่อให้เกิดความความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ลักษณะสำคัญคือ ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางเลือกที่หลากหลาย เกิดการเปลี่ยนนโยบายของแต่ละประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับลำดับของความสำคัญและการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้แสนยานุภาพทางการทหารจะมีใช้เครื่องมือที่ได้ผลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอีกต่อไป

2. ระดับการพึ่งพาอาศัยที่เพิ่มมากขึ้นจะลดความสามารถของรัฐบาลในการปกครองตนเอง โดยจะมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น ลดอำนาจอธิปไตยของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

3. รัฐมิใช่ตัวแสดงที่สำคัญเพียงหนึ่งเดียวในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกต่อไป ตัวแสดงอื่นๆ เช่น บริษัทข้ามชาติ องค์กรระหว่างประเทศ จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลประโยชน์แห่งชาติจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แปรผันไปตามการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน

4. การพึ่งพาอาศัยจะนำไปสู่การพัฒนาที่ทันสมัย ซึ่งจะทำให้เกิดผลต่อเนื่องคือ การพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น¹⁶

ดังนั้นในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence) โดยแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน เพราะการอยู่ร่วมกัน ย่อมเกิดการพึ่งพาอาศัยกันเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ โดยไม่เพียงแต่ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีด้านเทคโนโลยี สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการที่ไทย-กัมพูชา ได้เป็นสมาชิก ACMECS นั้นก็ย่อมมีเจตนารมณ์ในการพึ่งพากันและกัน โดยมองว่าความกินดีอยู่ดีของประชาชนย่อมขึ้นอยู่กับทรัพยากรและความร่วมมือของประเทศสมาชิกด้วยกัน¹⁷

¹⁶ พงษ์รัตน์ดา บุตรโต, “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา ในช่วง พ.ศ.2544-2547,” (สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2005).

¹⁷ Lester R. Brown, The Interdependence of Nation, (New York: The Foreign Policy Association Inc, 1972). Page 3.

1.7 การออกแบบการวิจัย

งานสารนิพนธ์นี้เป็นการศึกษานโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย-กัมพูชา โดยมองผ่านกรอบความร่วมมือยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง เป็นงานวิจัยเชิงวิพากษ์วิจารณ์หรือเชิงไม่ประจักษ์ (Nonempirical research) โดยมีการกำหนดแผนการค้นคว้าข้อมูลดังนี้

1. เอกสารข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสาร รายงาน ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS จากสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา
2. เอกสารข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ข่าวสาร วารสาร บทความวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ และเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับโครงการต่างๆ ระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ ACMECS
4. สรุปผลการวิเคราะห์

1.8 การแบ่งบทการนำเสนอ

1. บทนำ อธิบายที่มาและความสำคัญของการเขียนงานวิจัยนี้ คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ สมมติฐาน การทบทวนวรรณกรรม กรอบการวิเคราะห์ และการออกแบบการวิจัย
2. ข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย-กัมพูชา
3. แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ความร่วมมืออิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง และโครงการต่างๆ ภายใต้กรอบ ACMECS ระหว่างไทย-กัมพูชา
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย - กัมพูชา

ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในทางเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างใกล้ชิด ปัจจุบันมีคนไทยอาศัยอยู่ในกัมพูชา ประเทศไทยถือเป็นคู่ค้าที่สำคัญและเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในกัมพูชา แต่โดยที่ระบบการบริหารจัดการภายในของกัมพูชา อาทิ การจัดเก็บภาษี การส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน ความโปร่งใส ฯลฯ ยังขาดมาตรฐานและไม่เป็นสากล ทำให้การค้าและการลงทุนของไทยในกัมพูชามีต้นทุนสูงและเติบโตช้าซึ่งไม่สอดคล้องกับศักยภาพและสถานะทางเศรษฐกิจของไทย ทั้งนี้รัฐบาลสองฝ่ายได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและตกลงที่จะร่วมมือกันเร่งรัดการแก้ไขปัญหาและลดอุปสรรคด้านการค้าและการลงทุนระหว่างกันให้ปรากฏผลที่เป็นรูปธรรมต่อไป การค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านนอกจากจะมีรูปแบบการค้าตามปกติที่มีการนำเข้าและส่งออกทางเส้นทางการคมนาคมต่างๆ แล้วไทยยังมีการทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในรูปของ “การค้าชายแดน” อีกด้วย เนื่องจากส่วนใหญ่ไทยมีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าชายแดน เป็นการค้าที่มีการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ด้วยวิธีที่ไม่ยุ่งยากของประชาชนหรือชุมชนที่มีอาศัยอยู่ในพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านได้ เป็นการลดขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน โดยมีทั้งการค้าชายแดนที่ถูกกฎหมายที่การแลกเปลี่ยนสินค้าต้องผ่านขั้นตอนทางศุลกากร และการลักลอบขนส่งสินค้าข้ามประเทศซึ่งเป็นวิธีการที่ผิดกฎหมาย โดยมีเส้นทางการขนส่งสินค้าทั้ง ทางบก เช่นเส้นทางเข้าสู่จังหวัดเกาะกง กัมพูชา สำหรับโครงการเร่งด่วนด้านการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง มีดังนี้ โครงการก่อสร้างถนนสาย 48 ตราด-เกาะกง-สะแรมอัมเบิล ทำให้จังหวัดเกาะกงได้ประโยชน์จากเส้นทางดังกล่าวอย่างมาก เพราะจะนำไปสู่โอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ไทย กัมพูชา และเวียดนาม เส้นทางถนนสาย 318 (ตราด-คลองใหญ่-บ้านหาดเล็ก) เป็นถนนโครงข่ายภาคตะวันออกเฉียงใต้ อินโดจีนจากกรุงเทพฯ-ตราด - จังหวัดเกาะกง-กัมปงโสม (สีหนุวิลล์), ถนนสาย 318 เป็นถนนสายสำคัญในการขนส่งสินค้าจากกรุงเทพฯ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งจังหวัดตราด เพื่อนำสินค้าส่งไปยังท่าเรือคลองใหญ่ เพื่อนำขึ้นที่ท่าเรือสีหนุวิลล์ในกัมพูชา และขนส่งต่อไปยังเวียดนามตอนใต้ จังหวัดตราดจะมีความสำคัญเป็นประตูทางเข้า-ออกของอินโดจีน เพราะเส้นทางสาย R10 จะเชื่อมต่อไปถึงเวียดนามได้ตามแนวคิดโครงข่ายสายเอเชียด้วย โดยในอนาคตเส้นทางสายนี้จะเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญ การค้าระหว่างผู้ส่งออกไทยกับกัมพูชาบริเวณชายแดน ส่วนใหญ่เป็นการทำการค้าที่ไม่มีการทำสัญญา และไม่นิยม

ผ่านระบบธนาคาร เนื่องจากค่าบริการสูงและมีความล่าช้า ส่งผลให้ผู้ส่งออกไทยถูกโกงจากผู้นำเข้า กัมพูชา บ่อยครั้ง¹⁸

แม้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนของสองพื้นที่จะมีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์มายาวนาน แต่ยังคงมีปัญหาด้านความแตกต่างในสถานะทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดช่องว่างในทางเศรษฐกิจทั้งไทยและกัมพูชาที่ไม่สามารถพัฒนาได้ สำหรับไทยมีปัญหาเรื่องแรงงานต่างชาติหลบหนีเข้าเมืองเพื่อมาประกอบอาชีพโดยไม่ผ่านกระบวนการทางกฎหมาย และกัมพูชาในพื้นที่ตลอดแนวชายแดนมีประชากรอยู่กันอย่างแน่นหนาเกินไป ทำให้ประชาชนอยู่กันอย่างยากลำบาก เนื่องจากชาว กัมพูชามาอาศัยอยู่ตามชายแดนเพื่อดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในไทย ส่วนด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จากการหาข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ ภายในพื้นที่ ได้แก่ ข้าราชการปฏิบัติการ ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง หน่วยทหาร นายกสภาคต่างๆ และข้าราชการที่ดูแลพื้นที่จังหวัดพระตะบอง ทำให้พบว่า รัฐและเอกชนที่อยู่ตามแนวชายแดนของไทยกับกัมพูชานั้นมีแนวคิดที่จะสร้างความร่วมมือด้านการค้าการลงทุน ด้านแรงงาน และด้านการขนส่ง ซึ่งแนวคิดนี้สามารถสร้างความแข็งแกร่งและทำให้สถานะทางเศรษฐกิจที่ดี

- ด้านแรงงาน ได้มีการควบคุมกำกับดูแลแรงงานชาวกัมพูชาที่ดี เรียกว่า “ไปงน้ำร้อน โมเดล” ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นต้นแบบการกำกับดูแลแรงงานข้ามชาติในจังหวัดชายแดน โดยแรงงานกัมพูชาที่มีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจในฝั่งชายแดนไทย เพราะชุมชนตามแนวชายแดน นั้นมีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้การเกษตร การค้า และการบริการมีการพัฒนา เช่น การทำการเกษตรของพืชถั่ว ข้าวโพด และผักผลไม้อื่นๆ ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง และในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 เป็นต้นมา เกษตรกรในจันทบุรีได้เปลี่ยนมาเป็นผู้ประกอบการ เพราะมีพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่เกิดขึ้นคือลำไย ทำให้เกษตรกรตามแนวชายแดนที่เพาะปลูกลำไยสามารถสร้างรายได้และส่งออกได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบการ ก็ย่อมมีอีกฝ่ายหนึ่งที่ต้องเป็นแรงงานเพื่อรับจ้าง

- ด้านการค้าระหว่างกัน ซึ่งนอกจากการค้าชายแดนในแบบทั่วไปแล้ว ฝั่งชายแดนด้านนี้ ยังมีสินค้าจำนวนมากที่เป็นสินค้าของท้องถิ่นหรือถูกผลิตโดยคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นข้าวสาร อาหารแห้ง ของป่า ผักผลไม้ และการแปรรูปต่างๆ ซึ่งเป็นผลผลิตของคนในชุมชนทั้งสองประเทศ และปัจจุบันมีการส่งออกสินค้าจำพวกผักและผลไม้ไปยังกัมพูชาและประเทศในภูมิภาคอื่นๆ เป็นจำนวนมาก มีมาตรฐาน สะอาด รวมถึงผลไม้อย่างลำไยที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนที่ได้ส่งออกไป ประเทศจีนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการค้าชายแดนในจันทบุรีจึงมีโอกาที่จะเป็นตลาดตัวกลางการค้า

¹⁸ จูตินันท์ ขวัญเนตร, “ความร่วมมือทางการค้า ไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา ตราด-เกาะกง,” (มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2013).

ผักผลไม้ที่มีศักยภาพค่อนข้างมากในอนาคต ดังนั้นการค้าชายแดนนั้นเป็นหนึ่งในรูปแบบเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนที่สำคัญมาก

- ด้านการลงทุน เนื่องจากกัมพูชามีแนวคิดที่จะส่งเสริมการค้าและการลงทุน สำหรับการลงทุนที่มีศักยภาพและมีประสิทธิภาพในฝั่งกัมพูชา คือ อุตสาหกรรมการเกษตร ซึ่งในอดีตมีนักลงทุนชาวไทยจำนวนมากเข้าไปลงทุนทำการเกษตรในฝั่งกัมพูชา แต่ในช่วงภายหลังไทยได้มีนโยบายอุดหนุนสินค้าเกษตรหลายประเภท ทำให้มีการจำกัดและลดสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ในช่วงต้นปี ค.ศ.2012 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยได้มีโครงการรับจำนำมันสำปะหลัง ทำให้การส่งมันสำปะหลังจากกัมพูชาเข้ามาในไทยเกิดปัญหา ทำให้การลงทุนทำการเกษตรจึงได้ลดลง แต่พื้นที่ชายแดนทางด้านกัมพูชานั้นมีวัตถุดิบทางการเกษตรค่อนข้างมากและเป็นที่ต้องการ จึงเริ่มมีนักลงทุนไทยให้ความสนใจเข้าไปลงทุนทำโรงงานอาหารสัตว์ และโรงงานปุ๋ยมากขึ้น ซึ่งรูปแบบนี้เป็นการแสดงเจตนารมณ์ของกัมพูชาที่จะพัฒนาร่วมในเขตพื้นที่ชายแดนที่มีพื้นที่ติดกับประเทศไทย (Join Development of Cambodia-Thailand border Zone)

- ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอีกรูปแบบของเศรษฐกิจตามแนวชายแดนที่มีความสำคัญ มีการจัดกิจกรรมหรือการสร้างความน่าสนใจให้แก่พื้นที่ตามแนวชายแดนเพื่อสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ตลาด โบราณสถาน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านสนใจและต้องการเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ส่วนไทยก็ได้เริ่มมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดชายแดนของประเทศกัมพูชามากยิ่งขึ้น เช่น เสียมราชู พระตะบอง เป็นต้น และในอนาคตจังหวัดจันทบุรีมีแนวคิดที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าไปท่องเที่ยวในกัมพูชามากขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวระหว่างไทย-กัมพูชา และเพื่อให้การท่องเที่ยวภาคตะวันออกสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในกัมพูชาและเวียดนามต่อไป

- ด้านการขนส่ง การพัฒนาความร่วมมือและบูรณาการร่วมด้านการขนส่งนับเป็นสิ่งที่สำคัญเช่นกันกับด้านอื่นๆ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความร่วมมือในทุกด้าน ด้วยการค้าการลงทุนระหว่างกันที่มีมากขึ้น โดยในปัจจุบันมีการอนุญาตให้เดินรถระหว่างกันเพื่อการขนส่งสินค้าเกษตร แต่ปัญหาการให้บริการที่ไม่ได้บูรณาการร่วมกันในแต่ละหน่วยงานแบบครบวงจร (one stop service) ทำให้ต้นทุนในการดำเนินการมีระดับสูง ทำให้ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการด้านธุรการต่างๆ หลายแห่ง ทำให้เกิดขึ้นตอนที่มากเกินไปและอาจใช้เวลามากขึ้นในการขนส่ง เนื่องจากถนนในแถบชายบางส่วนเป็นพื้นที่ที่ใกล้กับพื้นที่ความมั่นคง ทำให้อาจเกิดปัญหาตามมาได้ และโดยสภาพ

เป็นถนนขนาดเล็ก ทำให้ตลาดการค้าชายแดนไม่สามารถรองรับรูปแบบการขนส่งที่พัฒนาแล้วได้ ดังเช่นด่านอรัญประเทศที่ยังคงประสบปัญหา¹⁹

2. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย-กัมพูชา

สำหรับยุทธศาสตร์ความร่วมมือที่ไทยกับกัมพูชามีร่วมกันนั้น อาเซียนถือเป็นความสำเร็จทางการทูตที่เริ่มต้นจากความคิดของคนไทย โดยอาเซียนเป็นองค์กรที่เกิดจากการ รวมตัวกันของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1967 จากแนวคิดของ ดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยในสมัยนั้น โดยผู้แทนของประเทศภาคีสมาชิก เพียง 5 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย มาประชุมกันที่แหลมแท่น จังหวัดชลบุรี ส่งผลให้ อาเซียน (ASEAN) ถูกก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 1967 (วันอาเซียน) ในวันนั้นมีการลงนามปฏิญญากรุงเทพฯ (ปฏิญญาอาเซียน) ที่พระราชวังสราญรมย์ โดยมีผู้แทนจากประเทศผู้ก่อตั้งอาเซียน 5 ประเทศร่วมลงนาม ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิกแล้วถึง 10 ประเทศ ได้แก่ สมาชิก ลำดับที่ 1-5 คือไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศที่เข้าร่วมในภายหลัง ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม เวียดนาม เมียนมาร์ และกัมพูชา²⁰ อาเซียนยังคงมีพัฒนาการต่อเนื่องเป็นลำดับ โดยเริ่มต้นจากการมุ่งเน้นไปที่ความร่วมมือด้านความมั่นคง ต่อมาหลังจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคงทางการเมืองมากขึ้น อาเซียนจึงหันมาให้ความสนใจกับประเด็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจ รวมถึงสังคมและวัฒนธรรมร่วมด้วย อันเป็นที่มาของมติเห็นชอบในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 12 เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2007 ให้มีการจัดตั้ง “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ภายในปี 2015 โดยมี 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน ได้แก่

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) มุ่งให้ประเทศสมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แก้ไขปัญหาระหว่างกันโดยสันติวิธี มีเสถียรภาพและความมั่นคงรอบด้าน

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) มุ่งเน้นให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน เพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ขนาดเศรษฐกิจของอาเซียนรวมกันใหญ่เป็นอันดับที่ 5 ของโลก มีประชากร 642.1 ล้านคน

¹⁹ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, รายงานผลการวิจัยเรื่องการจัดทำแผนที่การค้าสำหรับ SMEs สู่ตลาดอาเซียน: ราชอาณาจักรกัมพูชา. (ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2010).

²⁰ ประวัติความเป็นมาของ ASEAN (ออนไลน์), 2013. แหล่งที่มา <https://www.asean-info.com/index.html>.

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) เน้นให้มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสังคมที่มั่นคง มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน²¹

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง Greater Mekong Subregion (GMS) ก่อตั้งในปี 1992 มีสมาชิกจำนวน 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB: Asian Development Bank) เป็นผู้สนับสนุนหลัก โดยกลุ่มประเทศ GMS มีพื้นที่รวมกันประมาณ 2.3 ล้านตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่มาก เป็นจุดศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างภูมิภาคทวีปเอเชียทั้งหมด มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยัง โครงการ GMS มีแนวคิดในการส่งเสริมการพัฒนาด้านการค้า การลงทุน การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงาน ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก โดยระหว่าง 4-5 กรกฎาคม 2005 จีนได้เป็นเจ้าภาพในการประชุม GMS Summit ครั้งที่ 2 ณ นครคุนหมิง โดยผู้นำการประชุมได้กำหนดจุดประสงค์คือการสร้างความสามัคคีกันในประเทศสมาชิก สร้างความปรองดองต่อกัน และสร้างความมั่งคั่งของบรรดาประเทศสมาชิก ส่งเสริมการแข่งขันกันด้านเศรษฐกิจ รวมถึงส่งเสริมการลดปัญหาความยากจนในภูมิภาค เพื่อยกระดับประชากรของแต่ละประเทศ และผู้นำประเทศของ GMS ยังได้มีการร่วมลงนามในภาคผนวกและพิธีสารแนบท้ายของความตกลงขนส่งข้ามพรมแดน (GMS Cross-Border Transport Agreement) เพื่อให้สามารถดำเนินการได้ในปี 2005 และมีแนวคิดที่จะอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้มีการคุ้มครองระบบนิเวศของผืนป่าและแหล่งน้ำในอนุภูมิภาค ภายใต้โครงการ GMS Bio-diversity Corridor และได้มีการลงนามในข้อตกลงในด้านการค้าพลังงาน การขนส่ง การสื่อสารโทรคมนาคม และการควบคุมโรคติดต่อในสัตว์ และลาวรับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม GMS Summit ครั้งที่ 3 ในปี 2008 สำหรับสาขาความร่วมมือของ GMS มี 9 สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุน เกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์²²

²¹ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, **ประวัติและประเทศสมาชิกอาเซียน** (ออนไลน์), 28 พ.ย. 2022. แหล่งที่มา <http://asean.mfa.go.th/th/index>.

²² กระทรวงการต่างประเทศ, **โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง Greater Mekong Subregion (GMS)** (ออนไลน์), 30 พ.ย. 2022. แหล่งที่มา <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c306000a35f?cate=5d5bcb4e15e39c3060006872>.

จากที่กล่าวข้างต้น ไทยกับกัมพูชาเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจหลากหลายด้านและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาอย่างดียิ่งขึ้น โดยมีกรอบความร่วมมือต่างๆ เป็นส่วนหนึ่งของการเป็นตัวเชื่อมให้เกิดการส่งเสริมกันในด้านเศรษฐกิจ อำนวยความสะดวกด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า การจ้างงาน และส่งเสริมสันติภาพ ให้แก่ไทยกับกัมพูชาได้เป็นอย่างดี และนอกจากในบรรดากรอบความร่วมมือที่กล่าวข้างต้น ยังมีกรอบความร่วมมือที่เป็นที่น่าสนใจที่ไทยในรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้นเป็นผู้ริเริ่มขึ้นมา เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับประเทศในอนุภูมิภาครวมถึงกัมพูชาด้วย คือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง หรือ ACMECS

บทที่ 3

แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง

ภูมิหลัง

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง หรือ ACMECS เดิมมีชื่อว่า ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย (Economic Cooperation Strategy-ECS) เป็นกรอบความร่วมมือที่ประเทศไทยภายใต้การนำของรัฐบาลของ นายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งขึ้น โดยไทยเป็นประเทศผู้ริเริ่มในการ ก่อตั้งขึ้น โดยนำหลักการและเหตุผลเข้าหารือกับบรรดาผู้นำประเทศที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว และพม่า เมื่อวันที่ 29 เมษายน ค.ศ. 2003 ในการประชุมคู่ขนานระหว่างประเทศ (sideline meeting) ระหว่างการประชุมผู้นำอาเซียนสมัยพิเศษว่าด้วยโรคซาร์ส (Special ASEAN Leaders Meeting on Severe Acute Respiratory Syndrome) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่าง ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย ในการแก้ปัญหา ACMECS จะยกเอาข้อ ได้เปรียบต่างๆ ในภูมิภาคและข้อได้เปรียบในแต่ละประเทศสมาชิกละมาบูรณาการเพื่อการพัฒนา เพราะช่องว่างทางเศรษฐกิจเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของภูมิภาคและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาค กรอบความร่วมมือ ACMECS นั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์หรือข้อได้เปรียบเฉพาะแต่ เพียงประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเท่านั้น หากแต่ยังสร้างความเข้มแข็งให้กับกรอบความร่วมมืออื่นๆ ของอาเซียนด้วย โดยการประชุมระดับผู้นำหรือการประชุมสุดยอด ACMECS มีจัดขึ้นครั้งแรกในเดือน ช่วงพฤศจิกายน ค.ศ.2003 ณ เมืองพุกาม ประเทศพม่า โดยการประชุมครั้งนี้ ผู้นำประเทศ สมาชิกได้ตกลงร่วมลงนามในปฏิญญาพุกาม (Bagan Declaration) ซึ่งเป็นเอกสารที่เป็นหลักฐานใน การก่อตั้งกรอบ ACMECS โดยเนื้อหาในปฏิญญาพุกามได้ระบุวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกรอบ ACMECS ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการแข่งขันและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตามพื้นที่ แนวชายแดน และสังคมบริเวณชายแดน
2. เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตร การผลิตสินค้าและบริการ ไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ
3. เพื่อสร้างโอกาสในการจ้างงาน และลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างประเทศสมาชิก และลดความเหลื่อมล้ำระหว่างประชากร

4. เพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความมีเสถียรภาพ และความมั่งคั่งร่วมกันสำหรับทุกฝ่ายอย่างยั่งยืน²³

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม (Ayeyarwady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคที่จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของทั้งห้าประเทศสมาชิกเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างสมดุล

การประชุมระดับผู้นำ ACMECS มีขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ.2003 ที่เมืองพุกาม ประเทศพม่า ซึ่งผู้นำประเทศสมาชิกได้ร่วมกันลงนามในปฏิญญาพุกามเพื่อจัดตั้งกรอบความร่วมมือ ACMECS ปัจจุบัน ACMECS ดำเนินความร่วมมือใน 8 สาขา ได้แก่

1. การอำนวยความสะดวกการค้าการลงทุน
2. การเกษตร
3. อุตสาหกรรมและพลังงาน
4. การเชื่อมเส้นทางคมนาคม
5. การท่องเที่ยว
6. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
7. สาธารณสุข และ
8. สิ่งแวดล้อม

โครงการที่สำคัญภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Transport Linkages)

ประเทศกัมพูชา: เส้นทาง R48 (เกาะกง-สเรอัมเปิล)/R67 (สะง่า-อันลองเวง-เสียมราฐ)

ประเทศลาว: ปรับปรุงสนามบินวัดไต/เส้นทางสายกุดู๋ จ.อุตรดิตถ์-ปากลาย แขวงไชยบุรี/สะพานข้ามแม่น้ำเหือง/เส้นทาง R3 (ห้วยทราย-หลวงน้ำทา)/เส้นทางห้วยโก๋น-ปากแบ่ง/สะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 3 (นครพนม-คำม่วน)/สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 (เชียงของ-ห้วยทราย)/เส้นทางรถไฟหนองคาย-ท่านาแล้ง-เวียงจันทน์

ประเทศพม่า: สะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2/เส้นทางแม่สอด-เมียวดี-เชิงเขาตะนาวศรี-กอกะเร็ก

²³ Jittasevi, Kajit, "Ongkarn rawang prathet (In Thai)," in International organizations, (Bangkok: Winyuchon, 2010).

- การอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Facilitation) ส่งเสริมการใช้เงินสกุลท้องถิ่นในการค้าขายแดน การยกระดับด้าน การจัดตั้งเมืองคู่แฝดชายแดน (Sister Cities)
- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ซึ่ง กต. โดย สพร. ดำเนินการฝึกอบรม สัมมนา ให้ทุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยแก่ประเทศสมาชิก ACMECS ในด้านที่เกี่ยวข้องกับสาขาความร่วมมือภายใต้ ACMECS อาทิ การเกษตร พลังงาน อุตสาหกรรม และ สาธารณสุข
- การท่องเที่ยว (Tourism) ได้แก่ การจัดทำความตกลงตรวจลงตราเดี่ยว (ACMECS Single Visa) ระหว่างไทย-กัมพูชา เมื่อเดือนธันวาคม ปี 2007 เป็นโครงการนำร่อง ระหว่าง 2 ประเทศสมาชิก ซึ่งมีการบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 27 ธันวาคม 2012
- การเกษตร (Agriculture) ได้แก่ การจัดทำแผนการลงทุนโครงการเกษตรแบบมีสัญญา กับ ประเทศเพื่อนบ้าน และการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างไทยกับลาว ว่าด้วยความร่วมมือในการ ส่งเสริมการทำเกษตรแบบมีสัญญา เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2013 ในระหว่างการประชุมผู้นำ ACMECS ครั้งที่ 5 ที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว
- สาธารณสุข (Public Health) โดยเฉพาะการเร่งดำเนินการตามแผนความร่วมมือในการ ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อต่าง ๆ และการให้ความช่วยเหลือในการยกระดับคุณภาพ การรักษาพยาบาลพื้นฐานแก่ประเทศเพื่อนบ้าน

กลไกการทำงาน

1. การประชุมระดับผู้นำทุก 2 ปี
2. การประชุมระดับรัฐมนตรีปีละครั้ง
3. การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสทุก 6 เดือน
4. การประชุมคณะกรรมการประสานงานระหว่างสถานเอกอัครราชทูตของประเทศสมาชิกที่กรุงเทพฯ ทุก 2 เดือน
5. การประชุมระดับคณะทำงานรายสาขา

กลไกการทำงาน ACMECS ของฝ่ายไทย

- คณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (กพบ.) พิจารณา กลั่นกรอง เสนอแนะนโยบาย แผนงานและโครงการความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อลด ช่องว่างทางเศรษฐกิจ

- กระทรวงการต่างประเทศ (กต.) โดยกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นหน่วยงานหลัก ในการประสาน การดำเนินการความร่วมมือ ตลอดจนการจัดการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส

รัฐมนตรี และผู้นำ ACMECS โดยมีสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) เป็นหน่วยงานให้ความช่วยเหลือทางวิชาการตามโครงการต่าง ๆ ในกรอบ ACMECS แก่ประเทศสมาชิก

- สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) ให้ความช่วยเหลือทางการเงินและทางวิชาการในการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศเพื่อนบ้าน
- กรมประมง ให้ความร่วมมือภายใต้กรอบ ACMECS โดยเสนอโครงการวิจัยร่วมโครงการ และจัดส่งนักวิชาการประมงเข้าร่วมประชุม โดยการประสานงานของกองประมงต่างประเทศ²⁴

การประชุมระดับผู้นำ ACMECS และประเด็นที่สำคัญ

ที่ผ่านมายุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) มีการประชุมระดับผู้นำ (Summit) มาแล้วทั้งสิ้น 9 ครั้ง โดยแต่ละการประชุมสุดยอดผู้นำมีประเด็นสำคัญจากการประชุม ดังนี้

1. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 1 ที่เมืองพุกาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เมื่อปี 2003 ผู้นำทั้ง 4 ประเทศ ประกอบด้วย กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และไทย ร่วมกันรับรองปฏิญญาพุกาม (Bagan Declaration) ซึ่งเป็นคำรับรองการร่วมมือกันพัฒนาใน 5 สาขา ได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน ความร่วมมือทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และมีการรับรองแผนการดำเนินงาน “Economic Cooperation Strategy Plan of Action (2003-2005)”

2. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 2 ที่กรุงเทพฯ ราชอาณาจักรไทย เมื่อปี 2005 ประเทศสมาชิกทั้ง 5 ประเทศ (ซึ่งมีเวียดนามเข้ามาเป็นประเทศสมาชิกลำดับที่ 5 เมื่อปี 2004) มีมติเพิ่มความร่วมมือด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุข และจัดให้มีการประชุมระยะกลางเพื่อทบทวนแผนงานของผู้นำระดับสูงของอาเซียน เพื่อนำไปใช้เป็นแผนแม่บท (Plan of Action: 2006-2008)

3. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 3 ที่กรุงฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เมื่อปี 2008 ผู้นำจากประเทศสมาชิกทั้ง 5 ประเทศได้ลงนามแถลงการณ์ร่วมด้านการส่งเสริมการค้า การลงทุนอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ (Economic Connectivity) โดยเฉพาะมิติการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก นอกจากนี้ที่ประชุมยังมีข้อสรุปในการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม

²⁴ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง. กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ (ออนไลน์), 24 ส.ค. 2011. แหล่งที่มา [https://business.mfa.go.th/th/content/15238-ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ-อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง-\(acmeecs\)?cate=5d73a21d15e39c36a8006c46](https://business.mfa.go.th/th/content/15238-ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ-อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง-(acmeecs)?cate=5d73a21d15e39c36a8006c46).

4. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 4 ที่กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา เมื่อปี 2010 ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม พลังงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การคมนาคม และสิ่งแวดล้อม มีการรับรองปฏิญญาพนมเปญ ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความร่วมมือด้านการส่งออกข้าว และมีการกำหนดแผนแม่บท (Plan of Action: 2010-2012) ในระหว่างการประชุมระดับผู้นำนี้ กัมพูชาได้เป็นเจ้าภาพในการประชุมเชิงธุรกิจครั้งที่ 2 (2nd ACMECS Business Forum) ซึ่งมีข้อสรุปในการจัดตั้ง ACMECS Business Council เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในกรอบความร่วมมือ ACMECS

5. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 5 ที่นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อปี 2013 ผู้นำประเทศสมาชิก ACMECS ได้รับรองปฏิญญาเวียงจันทน์และแผนแม่บท (Plan of Action: 2013-2015) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเชื่อมโยงกรอบความร่วมมือ ACMECS กับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งได้รับการจัดตั้งในปี 2015 และแผนแม่บท ASEAN Masterplan on Economic Connectivity ทั้งนี้ประเทศสมาชิก ACMECS ได้มุ่งหวังให้การเชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่าง ACMECS และ ASEAN เป็นไปเพื่อส่งเสริมบทบาทของประเทศสมาชิก ACMECS ในห่วงโซ่อุปทานโลก

6. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 6 ที่กรุงเนปิดอว์ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เมื่อปี 2015 มีการรับรองปฏิญญาเนปิดอว์และแผนแม่บท (Plan of Action: 2016-2018) โดยมีเป้าหมายหลักคือการทำให้ ACMECS เป็นผู้นำด้านการดึงดูดการลงทุนและการท่องเที่ยว และผลักดันให้ประเทศสมาชิก ACMECS มีฐานการผลิตทางอุตสาหกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดน

7. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 7 ที่กรุงฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เมื่อปี 2016 ภายใต้อำนาจ “มุ่งสู่การเป็นอนุภูมิภาคที่มีพลวัตและมั่งคั่ง” (Towards a Dynamic and Prosperous Mekong Subregion) ที่ประชุมได้รับรองปฏิญญาฮานอย (Hanoi Declaration) และร่วมกันให้คำมั่นสัญญาที่จะส่งเสริมความร่วมมือด้านการคมนาคม การค้าและการลงทุน อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว รวมทั้งเกษตรกรรมและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

8. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 8 ที่กรุงเทพฯ ราชอาณาจักรไทย เมื่อปี 2018 ไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ณ โรงแรมแชงกรีลา กรุงเทพฯ โดยมี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุม และมีหัวข้อการประชุมคือ “การก้าวสู่ประชาคมแม่โขงที่เชื่อมโยงกัน” (Towards an Integrated and Connected Mekong Community) ผลลัพธ์จากการประชุมระดับผู้นำครั้งนี้ ได้แก่ การจัดทำแผนแม่บทระยะ 5 ปี หรือ Master Plan 2019-2023 ซึ่งเป็นแผนการดำเนินงานของกรอบความร่วมมือ ACMECS ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 3 เป้าประสงค์/เสาหลัก ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงแบบไร้รอยต่อในอนุภูมิภาค (Seamless Connectivity) 2) การสอดประสานด้านเศรษฐกิจ (Synchronized ACMECS) และ 3) การพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืนและ

มีนวัตกรรม (Smart and Sustainable ACMECS) และการรับรองปริญญากรุงเทพฯ เพื่อแสดงเจตนาของประเทศไทยที่จะใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของทั้ง 5 ประเทศสมาชิกที่จะร่วมมือกันแบบ Win-Win ในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

9. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 9 ผ่านระบบการประชุมทางไกล โดยมีราชอาณาจักรกัมพูชาเป็นเจ้าภาพ เมื่อปี 2020 ภายใต้อำนาจ “หุ้นส่วนเพื่อความเชื่อมโยงและความยืดหยุ่น” (Partnership for Connectivity and Resilience) มีการรับรอง “ปฏิญญาพนมเปญ” ซึ่งให้ความสำคัญต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมยุคหลังโควิด-19 และมีข้อสรุปสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) ความตกลงขอบเขตการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา ACMECS (2) ความตกลงกลไกการทำงานของคณะกรรมการประสานงาน 3 เส้า (3) ความตกลงรายชื่อโครงการจำเป็นเร่งด่วน (4) การรับหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ อินเดีย และออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอิสราเอล นอกจากนี้ยังมีข้อตกลงในการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสำนักเลขาธิการ ACMECS และการเพิ่มสาขาที่ 4 “Safe, Secure and Trustworthy ACMECS” ในแผนแม่บท²⁵

และนอกจากนี้ ในการประชุมระดับผู้นำครั้งที่ 9 ยังได้ติดตามความคืบหน้าของการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา ACMECS และความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาทั้งจีน สหรัฐฯ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย และออสเตรเลีย รวมถึงนิวซีแลนด์และอิสราเอล สำหรับการขับเคลื่อนแผนแม่บท ACMECS ในระยะต่อไปมีเป้าหมายในการยกระดับความร่วมมือด้านสาธารณสุขให้สูงและยั่งยืนมากขึ้น โดยไทยได้ลงนามจัดหาวัคซีนต้านโควิด-19 และพร้อมสนับสนุนให้ยาและวัคซีนดังกล่าวเป็นสินค้าสาธารณะเพื่อให้ประชาชนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเข้าถึงได้ ไทยยังได้เสนอการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา ACMECS เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม และยืนยันคำมั่นที่จะสนับสนุนเงินจำนวน 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐแก่กองทุน เพื่อใช้ขับเคลื่อนโครงการที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและต่ออนุภูมิภาค นอกจากนี้ไทยยังส่งเสริมการจัดตั้งสำนักเลขาธิการ ACMECS เพื่อเป็นหน่วยงานหลักประสานงานการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ²⁶

²⁵ นายวิมล ปันคง และคณะ, โครงการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปเพื่อเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง สู่ความยั่งยืน (กรุงเทพฯ: บริษัท แสงสว่างออฟเซต จำกัด, 2021).

²⁶ ธนพิชฌน์ แก้วกา, นายกรัฐมนตรีร่วมประชุม ACMECS เน้นย้ำการส่งเสริมความเชื่อมโยง ความร่วมมือด้านสาธารณสุขและการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (ออนไลน์), 2020. แหล่งที่มา <http://nbtworld.prd.go.th/th/news/detail/TCATG201209112855041>.

ความคืบหน้าของสาขาความร่วมมือต่าง ๆ

- การอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน (ไทยเป็นประเทศนำ) การจัดตั้งศูนย์ One-Stop Service เพื่อการค้าบริเวณชายแดน ในพื้นที่ควบคุมร่วมกัน (Common Control Area) ที่ด่านพรมแดนมุกดาหาร และการดำเนินการในด้านกฎหมายเพื่อส่งเสริมการใช้ระบบ Single Stop Inspection บริเวณชายแดน โดย ด่านมุกดาหาร-สะหวันนะเขต การสนับสนุนการใช้เงินสกุลท้องถิ่น สำหรับการค้าชายแดน โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการผ่อนปรนกฎระเบียบสำหรับผู้มีถิ่นพำนักนอกประเทศไทย เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดน โครงการความร่วมมือด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศเสนอจะให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการในลักษณะนี้ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน

- การเกษตร (พม่าเป็นประเทศนำ) การทำเกษตรแบบมีสัญญา (Contract Farming) เป็นโครงการ flagship ของไทยโดยกระทรวงพาณิชย์ โดยการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนเพาะปลูกสินค้าเกษตรที่ไทยผลิตไม่พอในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนในประเทศเพื่อนบ้าน และไทยได้ประโยชน์จากการนำเข้าเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าแปรรูปต่อไป ซึ่งไทยได้ลงนาม MOU การทำเกษตรแบบมีสัญญา ไทย-ลาว และไทย-กัมพูชา ซึ่งทั้งสองประเทศได้จัดตั้งคณะทำงานทวิภาคีภายใต้ MOU ทั้งสองฉบับดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้ในส่วนของไทยได้มีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับประเทศสมาชิก ได้แก่ Soil Resources and Technology Transfer และ Soil Survey and Land Use Planning นอกจากนี้ ไทยมีโครงการอาสาสมัครให้ความรู้ทางวิชาการแก่เกษตรกรในประเทศสมาชิกอีกด้วย

- อุตสาหกรรมและพลังงาน (เวียดนามเป็นประเทศนำ) มีความคืบหน้าน้อยมากเนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างประเทศและการขาดแคลนเงินทุน

- การเชื่อมโยงคมนาคม (ลาวเป็นประเทศนำ) ได้มีข้อริเริ่ม ได้แก่ (1) ACMECS Single Window Transport Cooperation เพื่อจัดทำข้อตกลงและกฎระเบียบการขนส่งข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิกให้ สอดคล้องกัน และ (2) ACMECS Tourism Transport Corridors เพื่อยกระดับและพัฒนาเส้นทางคมนาคมและ สะพานในเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ACMECS นอกจากนี้ มีการเสนอโครงการทวิภาคีระหว่างไทยและลาว ได้แก่ (1) ยกระดับเส้นทาง R12 จากท่าแขก (ลาว) ถึง Na Phao (เวียดนาม) และ (2) สร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมบ้านเชียงแมน และหลวงพระบาง และโครงการทวิภาคีระหว่างไทยและกัมพูชา ได้แก่ การพัฒนาทางหลวงสาย 62 ในกัมพูชา

- การท่องเที่ยว (กัมพูชาเป็นประเทศนำ) ปริมาณนักท่องเที่ยวในภูมิภาค ACMECS มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศสมาชิกมีการสนับสนุนซึ่งกันและกันด้วยการส่งผู้แทนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริม การท่องเที่ยวและคาราวานสำรวจเส้นทางของประเทศสมาชิกด้วยกัน ทั้งนี้

เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2016 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้เข้าร่วมการประชุม Open ACMECS Ministerial Forum on Responsible Tourism ที่นครโฮจิมินห์ โดยที่ประชุมเห็นพ้องว่านโยบายการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการสร้าง สมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจควบคู่กับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และเห็นควรส่งเสริมแนวคิด Responsible Tourism ซึ่งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ที่ประชุมได้รับรองเอกสาร ACMECS Ministerial Declaration on Responsible Tourism ซึ่งเป็นการประกาศเจตนารมณ์ในประเด็นดังกล่าว และเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2017 ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้เข้าร่วมการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยว ACMECS ครั้งที่ 3 ซึ่งจัดในช่วงเดียวกับ Travel Expo Ho Chi Minh City 2017 ที่นครโฮจิมินห์

- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (เวียดนามเป็นประเทศนำ) กิจกรรมหลักในกรอบความร่วมมือนี้ได้แก่ การจัดสรรทุนการศึกษาแก่ประเทศสมาชิก โดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้แก่ ทุน MBA ที่มหาวิทยาลัย หอการค้า และศศินทร์ และโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานตามแนวชายแดน

- สาธารณสุข (ไทยเป็นประเทศนำ) ในส่วนของไทย ได้มีความสำเร็จในการเฝ้าระวังและควบคุมโรค ทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) รวมทั้งการส่งเสริมการป้องกันและควบคุมโรคติดต่ออุบัติใหม่ในพื้นที่ ชายแดน และไทยยังได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม Collaboration in Asia-Pacific on Workforce Development, National Laboratory System Strengthening & Antimicrobial Resistance Prevention to Respond Global Challenges ระหว่างวันที่ 6-8 พฤษภาคม 2015

- สิ่งแวดล้อม (เวียดนามเป็นประเทศนำ) การประชุมคณะทำงานเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2016 ณ กรุงเทพมหานคร เป็นการประชุมคณะทำงานสาขาสิ่งแวดล้อม ACMECS ครั้งแรก ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีความร่วมมือ โครงการในกรอบ ACMECS แต่อย่างใด นอกจากความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบทวิภาคี หรือในกรอบ MRC และ GMS โดยเวียดนามได้ยกร่าง TOR สำหรับคณะทำงานสาขาสิ่งแวดล้อม และต่อมาในการประชุม คณะทำงานครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2016 เวียดนามได้นำเสนอร่างแผนงานเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในระยะยาวระหว่างประเทศสมาชิก ACMECS ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในส่วนของไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ส่ง ข้อเสนอโครงการ Cross-border

Collaboration on Geology and Mineral Resources โดยที่ประชุมเห็นชอบ ข้อเสนอโครงการ
ดังกล่าวและเห็นควรให้มีการหาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการโครงการเหล่านี้ต่อไป²⁷

²⁷ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ออนไลน์), 24 ส.ค. 2011. แหล่งที่มา [https://business.mfa.go.th/th/content/15238-ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ-อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง-\(acmeecs\)?cate=5d73a21d15e39c36a8006c46](https://business.mfa.go.th/th/content/15238-ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ-อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง-(acmeecs)?cate=5d73a21d15e39c36a8006c46).

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลที่รวบรวมมา กรอบความร่วมมือยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง มีเป้าหมายที่ชัดเจนคือเพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน อำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ สร้างโอกาสการจ้างงานและลดความแตกต่างของรายได้ของประชาชนในประเทศสมาชิก และส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่งคั่งร่วมกันอย่างยั่งยืน จากเป้าหมายดังกล่าวกรอบ ACMECS ได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และได้มีนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชาที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบ ACMECS

หลังจากการก่อตั้งกรอบ ACMECS เมื่อปี 2003 ซึ่งเริ่มจากการประชุมระดับผู้นำครั้งที่ 1 และจัดให้มีการประชุมระดับผู้นำทุกๆ 2 ปี ซึ่งก็มีมาอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดหัวข้อในการประชุมครั้งต่างๆ ซึ่งแสดงถึงความสนใจที่ด้านต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลา มีการจัดตั้งแผนแม่บทระยะ 2 ปีหรือ 5 ปี แสดงให้เห็นว่าประเทศสมาชิกล้วนมีเจตนาที่ว่าจะให้ความร่วมมือส่งเสริมซึ่งกันและกันในกรอบความร่วมมือนี้ และไทย-กัมพูชาก็เป็นประเทศสมาชิกที่ให้ความสนใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดีและจัดตั้งโครงการต่างๆ ภายใต้กรอบ ACMECS

ด้านการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตตามแนวชายแดน ไทยได้เป็นประเทศนำในการจัดตั้งศูนย์ One-Stop Service ตามด้านชายแดน โดยแนวชายแดนไทยกัมพูชาก็ได้มีศูนย์ One Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านคุณภาพสินค้าเกษตรภายใต้เกษตรพันธสัญญาและด้านแรงงานโดยในปัจจุบันไทยได้มีศูนย์ One-Stop Service ที่อำนวยความสะดวกในการออกใบอนุญาตและคุ้มครองแรงงานกัมพูชา สำหรับนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ ACMECS ได้มีการจัดตั้งความตกลงการตรวจลงตราเดี่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา (ACMECS Single Visa) ซึ่งทำให้ทั้งไทยและกัมพูชาได้รับประโยชน์ร่วมกัน เป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นำรายได้เข้าสู่ภูมิภาค และสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น โดยในปัจจุบันโครงการนี้ยังคงดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และยังคงมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ โดยมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Transport Linkages) มีโครงการระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ ACMECS เกิดขึ้นคือ โครงการก่อสร้างเส้นทาง R48 ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมจากตราด ผ่านเกาะกง ไปสเรอัมเปิล และเส้นทาง R67 ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมจากสะง่า ผ่านอันลองเวง ไปยังเสียมราฐ และยังได้มีการลงนามตกลงความเข้าใจ (MOU) ระหว่างไทยกับกัมพูชา เพื่อสนับสนุนเกษตร

พันธสัญญาภายใต้ ACMECS ซึ่งสอดคล้องกับ ของแผนแม่บท ปี 2019-2023 โดยเป็นการเพิ่มความร่วมมือกันในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม สนับสนุนให้ภาคเอกชนฝ่ายไทยมีส่วนร่วมในการส่งเสริมภาคเกษตรกรรมของกัมพูชา โดยเข้าไปใช้ทรัพยากรของกัมพูชา เช่น ที่ดิน แรงงาน เพื่อทำการผลิตและรับซื้อสินค้าทางการเกษตรที่ผลิตในกัมพูชา และมีการตกลงยกเว้นหรือลดอัตราภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าเกษตรนั้น อีกทั้งยังมีการจัดตั้งสมาคมชวาเนาเพื่อเป็นคลัสเตอร์ผู้ผลิตภายใต้เกษตรพันธสัญญา การตั้งศูนย์ One-Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวกด้านคุณภาพสินค้าเกษตรภายใต้เกษตรพันธสัญญา โดยเส้นทางดังกล่าวก็ได้รับการใส่ใจ การสนับสนุนจากทั้งไทยและกัมพูชาให้มีการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งสอดคล้องกับเสาที่ 3 ของแผนแม่บท ปี 2019-2023 คือการพัฒนาภูมิภาคในลักษณะยั่งยืนและมั่นคง โดยได้มีโครงการต่างๆ เพื่อโครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยพนมเปญและมหาวิทยาลัยพระตะบอง สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกัมพูชา-ไทย โครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง โครงการพัฒนากลุ่มเกษตรกรปลูกผักและผลไม้ และโครงการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการค้าหัตถกรรม โดยในปัจจุบันแต่ละโครงการยังคงดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีคณะผู้บริหารจากแต่ละฝ่ายตรวจการความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอ

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้เขียนวิเคราะห์หลักการทำงานของกรอบ ACMECS และข้อมูลโครงการต่างๆ ระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ ACMECS ที่ยังคงมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยกับกัมพูชา เนื่องจากในการประชุมระดับผู้นำครั้งที่ 9 ที่ให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาทั้งจีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์และอิสราเอล ทำให้มีประเทศมหาอำนาจเข้ามาร่วมเป็นหุ้นส่วน จึงมีแนวโน้มว่าประสิทธิภาพของ ACMECS จะยิ่งได้รับความสนใจ มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น

โครงการภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS ระหว่างไทย-กัมพูชา

ในส่วนของด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วยถนนหมายเลข 48 หรือ R48 (เกาะกง-สแรอัมเบิล) ระยะทาง 151.5 กิโลเมตรซึ่งแยกออกจาก เส้นทางหมายเลข 4 บริเวณกิโลเมตรที่ 143 ไปทางทิศตะวันตก สุดทางที่จังหวัดเกาะกงซึ่ง ติดกับบ้านหาดเล็ก จังหวัดตราดของไทย พร้อมทั้งก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้าม แม่น้ำจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สะพานข้ามแม่น้ำตาไต สติงชายอแรง อันดองตัก และกัมโปงโสม ซึ่งสะพานเหล่านี้จะช่วยให้ชาวกัมพูชาสามารถเดินทางจาก

จังหวัดเกาะกงถึงอำเภอสแรอัมเบิล และต่อไปยังกรุงพนมเปญได้อย่างสะดวกรวดเร็วขึ้น²⁸ โดยในปี 2021 ในพิธีลงนามความตกลงการค้าก่อสร้างและปรับปรุงถนนหมายเลข 48 โดยมีนายซุน จันทอล รัฐมนตรีกระทรวงโยธาธิการและขนส่งกัมพูชา เป็นประธาน โดยการปรับปรุงนี้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเกาหลีใต้ ทั้งนี้ ถนนเส้นดังกล่าวมีความยาวกว่า 150 กิโลเมตร เชื่อมต่อทางหลวงหมายเลข 4 (กรุงพนมเปญ – จังหวัดพระสีหนุ) บริเวณอำเภอสแรอัมเบิล จังหวัดเกาะกง ไปยังกรุงเขมรภูมินทร์ จังหวัดเกาะกง (ห่างจากชายแดนไทย – กัมพูชาประมาณ 90 กิโลเมตร) โดยมีแผนที่จะปรับปรุงถนนเส้นนี้เป็นถนนคอนกรีตและคอนกรีตเสริมเหล็ก ขนาด 2 และ 4 ช่องจราจร คาดว่าจะใช้เวลาในการก่อสร้างประมาณ 2 ปีครึ่ง การปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 48 ซึ่งเชื่อมกับทางหลวงหมายเลข 4 ถือเป็นข้อได้เปรียบสำหรับผู้ลงทุนชาวไทยเช่นเดียวกัน ในการวางแผนขนส่งสินค้าเข้ามายังกัมพูชา โดยผ่านจังหวัดเกาะกงและเชื่อมต่อไปยังทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองกรุงพนมเปญ – จังหวัดพระสีหนุ อันจะช่วยเพิ่มช่องทางการค้าชายกับประเทศเพื่อนบ้านและลดระยะเวลาในการขนส่ง²⁹

ถนนหมายเลข 67 หรือ R67 (สะงา-อันลองเวง-เสียมราฐ) มีระยะทาง 138 กิโลเมตร ซึ่งแยกจาก เส้นทางหมายเลข 6 ที่จังหวัดเสียมเรียบขึ้นไปทางเหนือจนจรดด้านชายแดนไทย-กัมพูชา ในช่องสะงา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษของไทย และอำเภออันลองเวง จังหวัดอุดรธานีของกัมพูชา โดยจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การท่องเที่ยวในจังหวัดเสียมเรียบ³⁰ โดยในปี 2022 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีของไทยได้เห็นชอบให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่กัมพูชา ปรับปรุงถนน R67 (เสียมราฐ-อันลองเวง-สะงา) โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือทำให้ชาวกัมพูชาตามเส้นทาง สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น และช่วยส่งเสริมให้มีการขยายตัวด้านการค้าชายแดน การขนส่งสินค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวทั้งในไทยและกัมพูชามากขึ้น³¹

ในส่วน of ข้อตกลงร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชา ได้มีการลงนามข้อตกลงความเข้าใจ (MOU) ในเรื่องความร่วมมือสนับสนุนเกษตรกรพันธสัญญา(Contract Farming) ภายใต้ ACMECS เมื่อวันที่ 11

²⁸ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม, คู่มือการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในราชอาณาจักรกัมพูชา ((ม.ป.ท.),2005).

²⁹ ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, เกาะติดสถานการณ์การส่งออกและกลยุทธ์ทางการลงทุนของกัมพูชา (ออนไลน์), 2021. แหล่งที่มา <https://globthailand.com/cambodia-141021/>.

³⁰ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม, คู่มือการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในราชอาณาจักรกัมพูชา ((ม.ป.ท.), 2005).

³¹ สำนักข่าวไทย, ไทย-กัมพูชาร่วมมือสร้างถนนเชื่อมชายแดน (ออนไลน์), 2022. แหล่งที่มา <https://tna.mcot.net/business-1003263>.

มิถุนายน 2013 มีใจความสำคัญคือ ขอบเขตหน้าที่ของไทยและกัมพูชา ฝ่ายไทยจะส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชนให้ไปลงทุนในเกษตรพันธสัญญาในกัมพูชา โดยทางรัฐบาลกัมพูชาจะให้คำปรึกษา ชี้แนะ ประเภทพืชที่มีศักยภาพและกำหนดพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการทำแปลงเกษตรพันธสัญญาให้กับทางรัฐบาลไทย นอกจากนี้ฝ่ายรัฐบาลกัมพูชาจะอำนวยความสะดวกในการนำเข้าวัตถุดิบที่ต้องใช้เพื่อดำเนินกิจกรรมตามพันธสัญญา ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ สารเคมี เครื่องมือ เครื่องจักร และสิ่งจำเป็นอื่นๆ ภายใต้กรอบกฎหมายของกัมพูชา ในขณะเดียวกันรัฐบาลกัมพูชาจะรับผิดชอบผลักดันสิทธิพิเศษทางภาษีและค่าธรรมเนียมในการนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์และวัตถุดิบอื่นๆ เพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมในพื้นที่เกษตรพันธสัญญา รัฐบาลกัมพูชาจะเป็นฝ่ายดำเนินการจัดการงบประมาณในการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อาทิ ถนน ระบบชลประทานไปยังพื้นที่เกษตรพันธสัญญา ในขณะที่รัฐบาลไทยดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติม ในด้านภาษี รัฐบาลไทยจะอนุญาตให้นำเข้าสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่ผลิตในกัมพูชา มีการตกลงยกเว้นหรือลดอัตราภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่ผลิตตามโครงการเกษตรพันธสัญญาภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน นอกจากนี้ทั้ง 2 ฝ่ายจะจัดตั้งสมาคมชาวนาเพื่อเป็นคลัสเตอร์ผู้ผลิตภายใต้เกษตรพันธสัญญา โดยรัฐบาลไทยจะให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ และนักวิจัย เพื่อปรับปรุงพัฒนาและกำหนดให้มีการจัดตั้งกลไก One-Stop Service ณ พื้นที่ชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านคุณภาพสินค้าเกษตรภายใต้เกษตรพันธสัญญาให้ได้รับมาตรฐานความปลอดภัยด้านมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ตามความตกลงของไทยกัมพูชา³² การเกษตรพันธสัญญาภายใต้กรอบ ACMECS จึงสอดคล้องกับแผนแม่บท (ACMECS Master Plan) ปี 2019-2023 ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์เรื่องการเสริมสร้าง ACMECS ที่เชื่อมโยงกันภายในปี 2023 โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยงแบบไร้รอยต่อในอนุภูมิภาค³³

ดังนั้นเกษตรพันธสัญญา จึงเป็นระบบที่ช่วยส่งเสริมอาชีพของเกษตรกรรายย่อยของประเทศ ไทย อย่างเกษตรกรในโครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกรรายย่อยของซีพีเอฟกว่า 5,900 ราย มีอาชีพที่มั่นคง และมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ไม่เสี่ยงทั้งด้านราคาและตลาด เป็นรูปแบบที่องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ยกเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนา

³² วิมล ปันคง, โครงการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปเพื่อเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง สู่ความยั่งยืน. สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา(องค์การมหาชน) (ม.ป.ท.), 2022).

³³ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา(องค์การมหาชน), ความร่วมมือด้านเกษตรกัมพูชา-ไทย ภายใต้ ACMECS (ออนไลน์), 24 มิ.ย. 2022. แหล่งที่มา <http://www.posttoday.com/international-news/678969>.

ภาคเกษตร พร้อมนำไปเป็นแนวทางถ่ายทอดให้หลายประเทศนำไปประยุกต์ใช้ โดยในปี 2023 คณะเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง และคณะนักวิจัยจากสถาบันนโยบายศึกษา ประเทศกัมพูชา พร้อมด้วยคณะนักวิจัยจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ ทีดีอาร์ไอ นำโดย ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร นักวิชาการเกียรติคุณทีดีอาร์ไอ ได้เข้าเยี่ยมชมโรงงานแปรรูปเนื้อไก่มีนบุรี 2 ของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) หรือซีพีเอฟ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้รูปแบบเกษตรพันธสัญญาของซีพีเอฟ ที่ปรับปรุงตามแนวทางสากลของ UNIDROIT หน่วยงานอิสระทางกฎหมายสากลอันดับ 1 ของโลก มีความถูกต้อง เปิดเผย และเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกร พร้อมเยี่ยมชมกระบวนการผลิตอาหารปลอดภัยคุณภาพสูงที่ใช้เนื้อไก่จากฟาร์มบริษัทและฟาร์มในระบบเกษตรพันธสัญญา ทำให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค คณะจากกระทรวงเกษตรฯ และคณะนักวิจัยจากสถาบันนโยบายศึกษา ประเทศกัมพูชา ยังให้ความสนใจสอบถามถึงระบบเกษตรพันธสัญญาของซีพีเอฟหลายด้าน อาทิ ผลประโยชน์ที่เกษตรกรคู่สัญญาจะได้รับ การจ่ายเงินค่าผลผลิต การหาแหล่งเงินทุนให้กับเกษตรกร การประกันความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบสัญญาให้เหมาะสมกับเกษตรกรของกัมพูชา โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยให้ได้รับผลประโยชน์ตามสัญญาสูงสุด เนื่องจากปัจจุบันที่กัมพูชาประสบปัญหาจากการที่บริษัทคู่สัญญาไม่ไปรับผลผลิตตรงตามเวลานัดหมาย ทำให้เกษตรกรเสียโอกาสและมีต้นทุนสูงขึ้น³⁴

สำหรับโครงการ One stop service นอกจากจะอำนวยความสะดวกด้านการค้า การขนส่งสินค้าแล้ว ยังอำนวยความสะดวกด้านแรงงาน โดยเมื่อเดือนกรกฎาคม 2017 มีการประชุมระดับวิชาการกัมพูชา-ไทย โดยไทยได้มีการดำเนินการอำนวยความสะดวกในการออกใบอนุญาต และการคุ้มครองแรงงานกัมพูชา ส่วนในเรื่องแรงงานที่ทำงานบริเวณชายแดนในลักษณะไป-กลับหรือตามฤดูกาล กัมพูชาก็ได้เปิดศูนย์แรกรับฯ ที่ปอยเปต โดยมีการอบรมแรงงานก่อนเดินทางไปทำงานที่ไทย³⁵

ความตกลงการตรวจลงตราเดี่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา (ACMECS Single Visa-ASV) เกิดขึ้นในห้วงการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีระหว่างไทยกับกัมพูชา ครั้งที่ 8 โดยทั้ง 2

³⁴ สยามรัฐ, กระทรวงเกษตร-นักวิจัยกัมพูชา ศึกษาต้นแบบคอนแทคฟาร์ม (ออนไลน์), 2023. แหล่งที่มา <https://siamrath.co.th/n/453193>.

³⁵ วอยซ์ทีวี, เปิดศูนย์ one stop service แรงงานกัมพูชา สิงหาคมนี้ (ออนไลน์), 2017. แหล่งที่มา <http://www.voicetv.co.th/read/510964>.

ประเทศเห็นพ้องการประกาศใช้ ACMECS Single Visa โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2012 ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ของ ACMECS Single Visa ระหว่างไทย-กัมพูชา มีดังนี้

1. ACMECS Single Visa เป็นการตรวจลงตราเพื่อการท่องเที่ยว โดยอนุญาตให้พำนักอยู่ในไทยได้ 60 วัน และในกัมพูชาได้ 30 วัน

2. การตรวจลงตราฯ ดำเนินการเมื่อคนในชาติที่สาม ไปขอรับการตรวจลงตรา ณ สถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลใหญ่ของไทยหรือกัมพูชา โดยก่อนจะตรวจลงตราฯ นั้น จะต้องขอรับความเห็นชอบจากอีกฝ่ายหนึ่งให้อนุมัติก่อน ทั้งนี้แต่ละฝ่ายสามารถสงวนสิทธิในการปฏิเสธการตรวจลงตราได้

3. สถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลใหญ่ ที่ตรวจลงตราฯ จะเก็บเงินค่าธรรมเนียมเฉพาะในส่วนของประเทศตนเท่านั้น และผู้เดินทางจะเดินทางเข้าอีกประเทศ ก็ต้องชำระค่าธรรมเนียมตามอัตราที่อีกประเทศที่กำหนด

4. ในส่วนของไทยจะเก็บเงินค่าธรรมเนียม ACMECS Single Visa เช่นเดียวกับการตรวจลงตราประเภทนักท่องเที่ยว คือเก็บตามจำนวนครั้ง ครั้งละ 1,000 บาท ไม่มีการให้แบบหลายๆ ครั้ง

5. ในกรณีที่คนต่างชาติได้รับการตรวจลงตรา ACMECS Single Visa จากกัมพูชา เมื่อเดินทางถึงด่านตรวจคนเข้าเมืองของไทย เจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะเป็นผู้เก็บเงินค่าธรรมเนียม

โดยโครงการ ACMECS Single Visa ถือเป็นความร่วมมือระดับภูมิภาคที่ประเทศสมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ร่วมในลักษณะเกื้อกูลกัน และเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจากประเทศที่สามที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการนำรายได้เข้าสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนท้องถิ่น อันส่งผลถึงการช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางทางคมนาคมของไทย³⁶ สำหรับ ACMECS Single Visa ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ACMECS Single Visa ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยในการประชุมระดับผู้นำครั้งที่ 8 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ โดยมีข้อสรุปด้านหลักๆ 3 ด้าน ได้แก่ 1. Seamless Connectivity คือ การใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่ของ ACMECS เป็นศูนย์กลางทั้งการค้าและการลงทุน โดยปรับปรุงให้เกิดการเชื่อมต่อทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศ 2. Synchronized ACMECS Economies คือ การแก้ไขปัญหาและอำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุน และการขนส่งระหว่างกันให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และ 3. Smart and Sustainable ACMECS คือ เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

³⁶ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, การประกาศใช้ความตกลงการตรวจลงตราเดี่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา (ออนไลน์), 2 มกราคม 2013. แหล่งที่มา <http://ryt9.com/s/mfa/1560278>.

ให้มีความสามารถและตอบรับกับอุตสาหกรรมในอนาคตได้ และในส่วนที่จะเป็นการทำให้ธุรกิจเติบโตได้อย่างยั่งยืนทั้งในธุรกิจการเกษตร การท่องเที่ยว และอื่นๆ เช่นร่วมกันจัดทำ ACMECS Single Visa เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวให้มากที่สุดเพื่อผลในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้ง 5 ประเทศ ในการมาเพียงครั้งเดียวตาม Concept “Five Countries One Destination”³⁷

สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างกัมพูชาและไทย ถูกกำหนดให้เป็นไปในลักษณะของความยั่งยืนซึ่งอยู่ภายใต้เสาที่ 3 ของ ACMECS Master Plan (2019-2023) คือ “การพัฒนาภูมิภาคในลักษณะยั่งยืนและมีนวัตกรรม” โดยทั้งสองประเทศยังมีความร่วมมือในรูปแบบทวิภาคี เช่น

1. โครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยพนมเปญ และมหาวิทยาลัยพระตะบอง
2. โครงการศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานกัมพูชา-ไทย ปี 2016 ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกัมพูชา-ไทย
3. โครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง ณ ปอยเปต จังหวัดบันเตียเมียนเจย
4. โครงการพัฒนากลุ่มเกษตรกรปลูกผัก และผลไม้ เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรของกัมพูชา
5. โครงการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการค้าหัตถกรรมเป็นแผนงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กัมพูชาและไทยเป็นระยะเวลา 3 ปี ด้านเกษตร สาธารณสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการศึกษาระหว่างสองประเทศ³⁸

สำหรับโครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย ณ ประเทศกัมพูชา ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยพระตะบอง ซึ่งมีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายไทย โดยผลผลิตในช่วงปี 2020-2022 ได้มีการเปิดสอนภาษาไทยระดับปริญญาตรี หลักสูตรอบรมภาษาไทยระยะสั้น หลักสูตรภาษาไทยวิชาเลือกและมีทุนการศึกษาสำหรับอาจารย์ มหาวิทยาลัยพระตะบอง และมหาวิทยาลัยภูมินทร์พนมเปญ ซึ่งมีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (ระยะที่ 1) กับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม(ระยะที่ 2) เป็นหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายไทย โดยในช่วงปี

³⁷ มติชน จำกัด, ภาคเอกชนเชียร์นายกตุตัน 5 ประเทศลุ่มน้ำโขงแข็งแกร่งไปด้วยกัน (ออนไลน์), 2018. แหล่งที่มา http://www.matichon.co.th/economy/news_1001063.

³⁸ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา(องค์การมหาชน), ความร่วมมือด้านเกษตรกัมพูชา-ไทย ภายใต้ ACMECS (ออนไลน์), 24 มิ.ย. 2022. แหล่งที่มา <http://www.posttoday.com/international-news/678969>.

2019-2021 มีการพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี ร่างหลักสูตรปริญญาโท และสนับสนุนทุนการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก³⁹

โครงการจัดตั้งสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานไทย-กัมพูชา มีหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายไทย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ส่วนหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายกัมพูชา ได้แก่ กระทรวงแรงงานและการฝึกอาชีพกัมพูชาและศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานไทย-กัมพูชา โดยโครงการยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เมื่อปี 2017 มีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำแผนสำหรับโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานไทย-กัมพูชา และต่อมาปี 2020 มีการประชุมคณะกรรมการประสานงานโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานไทย-กัมพูชา (Project Coordinating Committee: PCC) ร่วมกับฝ่ายกัมพูชาและได้ข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินงานตามแผนงานโครงการในระยะ 3 ปี (2020-2022)⁴⁰

โครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง ได้มีการจัดตั้งขึ้น ณ จังหวัดบันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์จากการค้ามนุษย์ในจังหวัดปอยเปต เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เคราะห์ร้ายก่อนกลับเข้าสู่สังคม ผ่านทางการฝึกอาชีพเสริมทักษะ และอบรมด้านอาชีวศึกษา โดยมีหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายไทย ได้แก่ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายกัมพูชา ได้แก่ Ministry of Social Affairs, Veterans and Youth Rehabilitation (MOSVY) โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการ 3 ปี (2019-2021) และผลลัพธ์ของโครงการ คือ จำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มีจำนวนลดลง รัฐบาลกัมพูชามีศูนย์แรกรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ภายใต้การบริหารของ MOSVY และรัฐบาลกัมพูชามีความพร้อมและศักยภาพทั้งในด้านอาคาร สถานที่ เครื่องมืออุปกรณ์⁴¹ และเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2023 นางอุริรัชต์ เจริญโต อธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้เดินทางไปติดตามความคืบหน้าโครงการก่อสร้างศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง โดยมี Dr.Cuhum Vannarith ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

³⁹ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, **โครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย ณ กัมพูชา** (ออนไลน์), 2021. แหล่งที่มา <http://sdg.rbru.ac.th/storage/project/64/document/17.2.4-1.2.pdf>.

⁴⁰ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, **โครงการก่อตั้งศูนย์พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานไทย-กัมพูชา** (ออนไลน์), 2021. แหล่งที่มา <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/โครงการก่อตั้งศูนย์พัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน-ไทย-กพข?page=6050336b2ffd6853b17426f2&menu=604f29ce2a0f7a43b04f4fa3>.

⁴¹ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, **โครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง ณ จังหวัดบันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา** (ออนไลน์), 2020. แหล่งที่มา <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/116723-โครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง-ณ-จังหวัดบันเตียเมียนเจย-ประเทศกัมพูชา?cate=5f206adfa594ab62905c4837>.

สาธารณสุขกัมพูชา, Mr. Prak Poly รองผู้ว่าราชการจังหวัดบันเตียเมียนเจย และนายเชาวเนตร ยิ้มประเสริฐ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว ร่วมด้วย ซึ่งปัจจุบันการดำเนินงานก่อสร้างศูนย์ดังกล่าวเสร็จสิ้นไปแล้วร้อยละ 50 และคาดว่าจะเสร็จสิ้นและสามารถส่งมอบให้กัมพูชาได้ภายในปี 2023⁴²

โครงการพัฒนากลุ่มเกษตรกรปลูกผักและผลไม้ เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรของกัมพูชา มีหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายไทยได้แก่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ส่วนหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายกัมพูชาได้แก่กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง สำนักงานเกษตรจังหวัดเสียมราฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการผลิตผักและผลไม้ของกลุ่มเกษตรกรให้สอดคล้องตามมาตรฐานหลักการในการปฏิบัติเกษตรกรรมที่ดีของประเทศกัมพูชา และสร้างเกษตรกรต้นแบบเพื่อเผยแพร่การผลิตผักและผลไม้ที่ได้มาตรฐานต่อไป โดยมีระยะเวลาโครงการ 3 ปี (2013-2016)⁴³ และเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2020 HE Mr.Veng Sakhon รัฐมนตรีกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง ได้ตรวจเยี่ยมแปลงปลูกผักปลอดสารพิษที่หมู่บ้านโปปิส แขวงกระบีเรียล อำเภอมืองเสียมราฐ ซึ่งเป็นแปลงผักของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนากลุ่มเกษตรกรปลูกผักและผลไม้เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรของราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งผลผลิตจากโครงการนี้สามารถขายได้ราคาดี และ HE Mr.Veng Sakhon ก็ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนให้ประชาชนปลูกผักปลอดสารพิษในลักษณะเช่นนี้ต่อไปให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด⁴⁴

โครงการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการค้าหัตถกรรมหัตถกรรม (The Establishment of Handicraft Trade Training Center: HTTC) มีหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายไทยได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ส่วนหน่วยงานดำเนินงานฝ่ายกัมพูชาได้แก่ The National Committee for One Village One Product (OVOP) มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁴² กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, การติดตามความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยงที่ปอยเปต จ.บันเตียเมียนเจย (ออนไลน์), 2023. แหล่งที่มา <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/การติดตามความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการจัดตั้งศูนย์?page=5d7da96f15e39c3fbc00b5b0>.

⁴³ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, ภาพรวมการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่กัมพูชา (ออนไลน์), 2020. แหล่งที่มา <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/113345-cambodia?cate=5f206adfa594ab62905c4837>.

⁴⁴ Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, HE Minister Visits Mr. Lon Savuth's Organic Vegetable Planting in Popis Village, Sangkat Krabei Riel, Siem Reap City (online), 2020. From <https://web.maff.gov.kh/newsdetail/FcEgcoPv8x?lang=en>.

ฝึกอบรมการค้าหัตถกรรมที่จังหวัดกำแพงจาม มีระยะเวลาโครงการ 3 ปี (2019-2021)⁴⁵ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2018 นางสุพัตรา ศรีไมตรีพิทักษ์ อธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศพร้อมด้วย นายดามพ์ บุญธรรม อัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นคณะ Fact Finding Mission โครงการโครงการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการค้าหัตถกรรม เข้าเยี่ยมคารวะ ดร. ยิม ชาย ลี (H.E. Yim Chhay Ly) รองนายกรัฐมนตรีกัมพูชาและประธานคณะกรรมการชาติโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกัมพูชา (The National Committee for One Village One Product (OVOP) Movements) ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยรองนายกรัฐมนตรีกัมพูชา ได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาสินค้าหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกัมพูชาที่สืบเนื่องจากการเยือนประเทศไทยเมื่อปี 2015 ซึ่งต่อมาฝ่ายกัมพูชาได้แจ้งข้อเสนอที่จะร่วมมือกับไทยในการพัฒนาศูนย์ HTTC จำนวน 2 แห่ง คือ ที่จังหวัดพระสีหนุ และจังหวัดกำแพงจาม โดยเล็งเห็นความสำคัญของไทยในฐานะตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และกัมพูชาสามารถเรียนรู้จากไทยได้ และหวังว่า ไทย - กัมพูชา จะสามารถเข้าร่วมงานแสดงสินค้า OTOP ระหว่างกัน⁴⁶

จากที่กล่าวข้างต้น เป็นข้อมูลและผู้เขียนได้รวบรวมเกี่ยวกับกรอบความร่วมมือ ACMECS การดำเนินงานด้านต่างๆ กลไกการประชุมระดับผู้นำ และบรรดาโครงการภายใต้กรอบ ACMECS ระหว่างไทย-กัมพูชา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของสารนิพนธ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁴⁵ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, ภาพรวมการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่กัมพูชา (ออนไลน์), 2020. แหล่งที่มา <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/113345-cambodia?cate=5f206adfa594ab62905c4837>.

⁴⁶ ASEAN Learning Center กระทรวงการต่างประเทศ, Thailand and ASEAN (ออนไลน์), 2018. แหล่งที่มา <http://asean.dla.go.th/public/news.do;jsessionid=52F425157B7E8B387C1326F9DD2BCCA6?category=2&id=13318&lang=en&cmd=news>.

บทที่ 5 ผลการศึกษาค้นคว้า

สารนิพนธ์เรื่องยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง : กรณีศึกษา ไทย-กัมพูชา ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูล และได้ศึกษานโยบาย โครงการ ข้อตกลงทางเศรษฐกิจต่างๆ ระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS พบว่า ภายหลังจากที่กรอบความร่วมมือ ACMECS ก่อตั้งขึ้น ได้มีโครงการภายใต้กรอบ ACMECS ระหว่างไทย-กัมพูชาและยังคงมีการดำเนินงานอยู่อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

1. ด้านการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตตามแนวชายแดน ประกอบไปด้วย การจัดตั้งศูนย์ One-Stop Service ตามด่านชายแดน, ความตกลงการตรวจลงตราเดี่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา (ACMECS Single Visa)

2. ด้านเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ ประกอบด้วย โครงการก่อสร้างเส้นทาง R48 ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมจากตราด ผ่านเกาะกง ไปสเรอัมเปิล และเส้นทาง R67 ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมจากสะง่า ผ่านอันลองเวง ไปยังเสียมราฐ, โครงการเกษตรพันธสัญญาภายใต้ ACMECS

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างไทย-กัมพูชา ประกอบด้วย โครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย, สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกัมพูชา-ไทย, โครงการจัดตั้งศูนย์ แกร็บเพื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง, โครงการพัฒนากลุ่มเกษตรกรปลูกผักและผลไม้ และโครงการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการค้าหัตถกรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในการศึกษาประสิทธิภาพของกรอบ ACMECS โดยมองผ่านโครงการภายใต้กรอบ ACMECS ระหว่างไทย-กัมพูชานั้น ทั้งไทยและกัมพูชาต่างให้ความสนใจ ตื่นตัวและให้ความสำคัญกับกรอบความร่วมมือนี้ ทั้งในด้านการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตตามแนวชายแดน ด้านการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีโครงการที่เป็นรูปธรรม บรรลุวัตถุประสงค์ของกรอบ ACMECS และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยแสดงให้เห็นว่าผู้นำไทยในปัจจุบันแม้จะมีแนวคิดที่ตรงข้ามกับผู้นำไทยที่ก่อตั้งกรอบ ACMECS ขึ้นแต่ผู้นำไทยในปัจจุบันก็ยังคงให้ความสำคัญกับกรอบ ACMECS อยู่ เช่นการประชุมระดับผู้นำครั้งที่ 9 ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมหลังโควิด-19 โดยไทยได้ลงนามจัดหาวัคซีนต้านโควิด-19 พร้อมสนับสนุนให้ยาและวัคซีนดังกล่าวเป็นสินค้าสาธารณะและยังได้เสนอการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา ACMECS พร้อมกับยืนยันคำมั่นที่จะสนับสนุนเงินจำนวน 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐแก่กองทุน

นอกจากนี้ไทยยังส่งเสริมการจัดตั้งสำนักเลขาธิการ ACMECS เพื่อเป็นหน่วยประสานงานหลัก นับเป็นการดำเนินงานของผู้นำไทยที่กระตือรือร้นและแสวงหาหนทางพัฒนาโลกของกรอบ ACMECS ให้ดียิ่งขึ้น และการที่มีประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา หรือประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่อย่างญี่ปุ่น อินเดีย หรืออื่นๆ มาร่วมเป็นหุ้นส่วน แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกรอบ ACMECS ที่เป็นศูนย์กลางความร่วมมือของประเทศสมาชิกและให้ความสำคัญกับการแสวงหาประเทศนอกอนุภูมิภาคมาเป็นหุ้นส่วน ทำให้กรอบ ACMECS เป็นที่รู้จักในวงกว้างนอกเหนือจากในอนุภูมิภาค ดังนั้นโครงการภายใต้กรอบ ACMECS ระหว่างไทย-กัมพูชายังคงมีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง และน่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย-กัมพูชา

สรุปผลการวิจัย

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ผ่านโครงการต่างๆ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา ที่ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและน่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-กัมพูชา และบทสรุปของผลการวิจัยนี้ คือ หลังจากที่กรอบความร่วมมือ ACMECS ก่อตั้งขึ้น ไทยและกัมพูชาได้มีนโยบายทางเศรษฐกิจต่างๆ ร่วมกัน ทั้งด้านการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตตามแนวชายแดน ด้านเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระหว่างไทย-กัมพูชา โดยแต่ละโครงการนั้นได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา ส่วนของผู้นำไทยในปัจจุบันแม้จะมีแนวคิดที่ตรงข้ามกับผู้นำไทยที่ก่อตั้งกรอบ ACMECS ขึ้นแต่ผู้นำไทยในปัจจุบันก็ยังคงให้ความสำคัญกับกรอบ ACMECS และมุ่งที่จะพัฒนาโลกของ ACMECS ต่อไป และเพราะไทยกับกัมพูชาเป็นรัฐที่มีอาณาเขตติดกันและมีความสัมพันธ์ในด้านเศรษฐกิจที่หลากหลาย เช่น การค้าการลงทุนปกติ การค้าชายแดน การท่องเที่ยว ฯลฯ ซึ่งทำให้ไทยกับกัมพูชามีภาวะที่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจระหว่างกันเพราะความกินดีอยู่ดีของประชาชนย่อมขึ้นอยู่กับทรัพยากรและความร่วมมือระหว่างประเทศ ดังนั้นทั้งไทยและกัมพูชาจึงต่างมีเจตนาปรารถนในการพึ่งพาอาศัยกันในด้านเศรษฐกิจ ตามแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ผ่านโครงการต่างๆ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา ที่ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและน่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-กัมพูชา ผลการศึกษาพบว่า มีนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชาภายใต้กรอบ ACMECS เกิดขึ้น ทั้งด้านการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตตามแนวชายแดน ด้านเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอำภา แก้วกำก (2015) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนชุมชนชายแดนไทยกัมพูชา ในจังหวัดจันทบุรี โดยผลการศึกษาพบว่าภายในพื้นที่ชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา ในจังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชนที่มีรูปแบบความสัมพันธ์กันในลักษณะการพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งในปัจจุบันไทยและกัมพูชามีโครงการที่ส่งเสริมความร่วมมือกันมากขึ้นทั้งในทางด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยภาคเอกชนในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลวิจัยของชลิศา รัตตสาร (2021) ได้ศึกษาเรื่องความพึ่งพาเศรษฐกิจจากการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา : จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษามี 2 แนวทาง ได้แก่ เชิงปริมาณพบว่าธุรกิจการค้าในตลาดโรงเกลือ การเข้า-ออกด้านการค้าชายแดนของชาวกัมพูชา และการอนุญาตให้แกรรถยนต์นั่งส่วนบุคคลและรถโดยสารสาธารณะของกัมพูชา มีความสัมพันธ์ต่อมูลค่าสินค้าไทยที่ผ่านเข้าไปในกัมพูชา กับเชิงคุณภาพมีแนวโน้มว่ากัมพูชาพึ่งพาไทยจากการค้าชายแดนอย่างไม่อาจถ่วงถอนได้ สืบเนื่องมาจากการพัฒนาถนนและปรับปรุงระเบียบวิธีการขนส่งผ่านแดน การเปิดจุดตรวจด่านศุลกากร และสถิติการตรวจคนเข้าเมืองของชาวกัมพูชา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อเสนอแนะ

สารนิพนธ์นี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะทั่วไปสำหรับผู้สนใจด้านนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชา หรือด้านกรอบความร่วมมือ ACMECS สามารถไปใช้ประโยชน์ในทางการวิจัยหรือเป็นข้อมูลสำหรับอ้างอิงได้ และสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในด้านที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางเศรษฐกิจของไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ ACMECS สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากนโยบายที่ผู้เขียนค้นคว้ามาเป็นนโยบายที่มีความเฉพาะเจาะจงระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านเนื้อหาที่จะศึกษา เพราะการเข้าถึงข้อมูลเฉพาะเจาะจงอาจจะได้ข้อมูลที่น้อยและอาจไม่ละเอียดเท่าที่ควร เพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ ผู้เขียนจึงเสนอแนะให้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกิจกรรมใน 8 สาขาความร่วมมือหลักของกรอบความร่วมมือ ACMECS ด้านใดที่ก้าวหน้ามากที่สุด

บรรณานุกรม

- กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ. การติดตามความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับ
เหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยงที่ปอยเปต จ.บันเตียเมียนเจย [Online]. 2023. แหล่งที่มา:
[https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/การติดตามความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการ
จัดตั้งศูนย์?page=5d7da96f15e39c3fbc00b5b0](https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/การติดตามความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการจัดตั้งศูนย์?page=5d7da96f15e39c3fbc00b5b0)
- . โครงการก่อตั้งศูนย์พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานไทย-กัมพูชา [Online]. 2021. แหล่งที่มา:
[https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/โครงการก่อตั้งศูนย์พัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน-
ไทย-กพช?page=6050336b2ffd6853b17426f2&menu=604f29ce2a0f7a43b04f4fa3](https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/โครงการก่อตั้งศูนย์พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานไทย-กพช?page=6050336b2ffd6853b17426f2&menu=604f29ce2a0f7a43b04f4fa3)
- . โครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง ณ จังหวัดบันเตียเมียนเจย
ประเทศกัมพูชา [Online]. 2020. แหล่งที่มา: [https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/
content/116723-โครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง-ณ-จังหวัด
บันเตียเมียนเจย-ประเทศกัมพูชา?cate=5f206adf5a594ab62905c4837](https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/116723-โครงการจัดตั้งศูนย์แรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์และกลุ่มเสี่ยง-ณ-จังหวัดบันเตียเมียนเจย-ประเทศกัมพูชา?cate=5f206adf5a594ab62905c4837)
- . โครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย ณ กัมพูชา [Online]. 2021.
แหล่งที่มา: <http://sdg.rbru.ac.th/storage/project/64/document/17.2.4-1.2.pdf>
- . ภาพรวมการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่กัมพูชา [Online]. 2020. แหล่งที่มา:
[https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/113345cambodia?cate=5f20
6adfa594ab62905c4837](https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/content/113345cambodia?cate=5f206adfa594ab62905c4837)
- กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิ
รวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง [Online]. 2011. แหล่งที่มา: [https://business.mfa.go.th/th/
content/15238-ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ-อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง-
\(acmecs\)?cate=5d73a21d15e39c36a8006c46](https://business.mfa.go.th/th/content/15238-ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ-อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง-(acmecs)?cate=5d73a21d15e39c36a8006c46)
- กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. ประวัติและประเทศสมาชิกอาเซียน [Online]. 2022.
แหล่งที่มา: <http://asean.mfa.go.th/th/index>
- กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม. คู่มือการลงทุนด้านอุตสาหกรรม
เหมืองแร่ในราชอาณาจักรกัมพูชา. ม.ป.ท., 2005.
- กระทรวงการต่างประเทศ. โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง
Greater Mekong Subregion (Gms) [Online]. 2012. แหล่งที่มา: [https://www.
mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c30600a35f?cate=5d5bcb4e15e39c30600
06872](https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c30600a35f?cate=5d5bcb4e15e39c306006872)

- ข่าวออนไลน์ RYT9. **การประกาศใช้ความตกลงการตรวจลงตราเดี่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างไทย-กัมพูชา** [Online]. 2013. แหล่งที่มา: <http://ryt9.com/s/mfa/1560278>
- จตุรินทร์ ขวัญเนตร. "ความร่วมมือทางการค้า ไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา ตราด-เกาะกง," (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2013).
- ชิตพล ชัยมะดัน และ ศรุติ สกุลรัตน์. นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชากับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว. วารสารราชพฤกษ์ 13, 2 (2015): 78.
- ทศวิณห์ เกียรติทัตต์. **กรมเห็นชอบเงินกู้ วงเงิน 983 ล้านบาท ปรับปรุงถนนเชื่อมชายแดนช่วงเสียมราฐ-สะง่า หวังส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา** [Online]. 2020. แหล่งที่มา: <https://tna.mcot.net/business-1003263>
- ธนพิชฌน์ แก้วกา. **นายกรัฐมนตรีร่วมประชุม Acmeics เน้นย้ำการส่งเสริมความเชื่อมโยงความร่วมมือด้านสาธารณสุขและการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง** [Online]. 2020. แหล่งที่มา: <http://nbtworld.prd.go.th/th/news/detail/TCATG201209112855041>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. **สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Asean)** [Online]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/th/our-roles/international-cooperation/regionalfora/asean.html>
- ปารณีย์ คล้ายสุบรรณ. "นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านสมัยรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ.2544 – 2547," (ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2006).
- พงษ์รัตน์ดา บุตรโต. "ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา ในช่วง พ.ศ.2544-2547," (สาขาวิชาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2005).
- โพสต์ทูเดย์. **ความร่วมมือด้านเกษตรกัมพูชา-ไทย ภายใต้ Acmeics โดย สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (ItD)** [Online]. 2022. แหล่งที่มา: <http://www.posttoday.com/international-news/678969>
- ภูวิน บุญยะเวชชีวิน และ กตมน เทพสีดา. "ไทยกับการก่อตั้ง Acmeics: ทฤษฎีรัฐที่อาจเป็นผู้นำภูมิภาค," (กองทุนวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2014).
- มติชนออนไลน์. **ภาคเอกชนเชียร์นายกตั้ง 5 ประเทศลุ่มน้ำโขงแข่งแกร่งไปด้วยกัน** [Online]. 2018. แหล่งที่มา: http://www.matichon.co.th/economy/news_1001063

- เยาวนุช บริสุทธิพิงศากุล. **ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง** [Online]. 2012. แหล่งที่มา: <https://www.dft.go.th/Portals/3/Users/017/17/17/ ACMECS.PDF>
- วอยซ์ทีวี. **เปิดศูนย์ One Stop Service แรงงานกัมพูชา สิงหาคมนี้** [Online]. 2017. แหล่งที่มา: <http://www.voicetv.co.th/read/510964>
- วาริช ราศรี. "กรณีศึกษาความร่วมมือไทย-ลาวในด้านวิชาการ (2544-2549): กรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคอีสานของไทยกับลาว," (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2007).
- วิมล ปั่นคง และคณะ. **โครงการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปเพื่อเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง สู่ความยั่งยืน. สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน).** กรุงเทพฯ: บริษัท แสงสว่างออฟเซท จำกัด, 2021.
- ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. **เกาะติดสถานการณ์การส่งออกและกลยุทธ์ทางการลงทุนของกัมพูชา** [Online]. 2021. แหล่งที่มา: <https://globthailand.com/cambodia-141021/>
- สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. **รายงานผล การวิจัยเรื่องการจัดทำแผนที่การตลาดสำหรับ Smes สู่ตลาดอาเซียน: ราชอาณาจักรกัมพูชา.** ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2010.
- สยามรัฐ. **กระทรวงเกษตร-นักวิจัยกัมพูชา ศึกษาต้นแบบคอนแทคฟาร์ม** [Online]. 2023. แหล่งที่มา: <https://siamrath.co.th/n/453193>
- สุกรี คลองวี. "กระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยภายใต้กรอบความร่วมมือการพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย," (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2015).
- สุเทพ พันประสิทธิ์. **กลยุทธ์การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชา. สุทธิปริทัศน์ 19,** 57 (2005): 16-27.
- อาเซียน (ASEAN). **ประวัติความเป็นมาของ Asean** [Online]. 2013. แหล่งที่มา: <https://www.asean-info.com/index.html>
- อิสระ ว่องกุลกลิจ. **การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน. การค้าชายแดน,** 4 (2015): 12.
- Jittasevi, K. **Onkarn Rawang Prathet. (in Thai) [International Organizations].** Bangkok: Winyuchon, 2010.
- Lester, R. B. **The Interdependence of Nation.** New York: The Foreign Policy Association Inc., 1972.

Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries. **He Minister Visits Mr. Lon Savuth's Organic Vegetable Planting in Popis Village, Sangkat Krabei Riel, Siem Reap City** [Online]. 2020. available from: https://web.maff.gov.kh/news_detail/FcEgcoPv8x?lang=en

Robert, O. K., and Joseph, S. N. Power and Interdependence in World Politics in Transition. UNESCO Headquarters, Paris: UNESCO library, 1977.

Thailand and ASEAN. **Asean Learning Center กระทรวงการต่างประเทศ** [Online]. 2018. available from: <http://asean.dla.go.th/public/news.do;jsessionid=52F425157B7E8B387C1326F9DD2BCCA6?category=2&id=13318&lang=en&cmd=news>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

ว่าที่ ร.ต.ท.ปิยพัชร เหล่าสมบัติ

วุฒิการศึกษา

พ.ศ.2562 รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต (ตำรวจ)

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY